

Милорад ЈОВАНОВИЋ¹

Историјски архив „Средње Поморавље“ Јагодина

Слободанка ЦВЕТКОВИЋ²

Историјски архив Пожаревац
Србија

Прегледни рад

ПЕРИОДИЧНЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ АРХИВСКИХ УСТАНОВА У СРБИЈИ

Анстракт: У недостатку институционализованог образовања архивиста, периодичне публикације (научни и стручни часописи у образовању и самообразовању) заузимају важно место. Објављивање архивских гласила и часописа у бившој Југославији започето је почетком педесетих година појавом часописа *Архивист*, а у Србији средином педесетих година прошлог века појавом часописа *Архивски преглед*. Данас се у архивској мрежи Србије може набројати више од двадесет архивских установа које се појављују као издавачи часописа и билтена. Аутори у овом раду презентују гласила архива, анализирају пројектоване редакционе задатаке и циљеве, физиономију, структуру, опрему и садржај часописа, периодичност и референтност на основу званичне категоризације. Пажња је посвећена и домаћим прописима који регулишу издавање научних часописа, али и њиховој присутности и доступности на Интернету. Истакнута је потреба за рангирањем и подизањем нивоа научности свих гласила у архивској мрежи, због чега су представљене националне и иностране индексне базе за оцењивање квалитета научних издања, као и технике и услови за индексирање и одређивање референтности. Циљ рада је скретање пажње на релативно богату продукцију периодичних публикација у архивима на малом простору Републике Србије, али и на негативне последице таквог стања у смислу разводњавања стручне и научне мисли у области архивистике. Да ли је укрупњавање издавачке делатности у погледу стручних и научних часописа, концентрацијом продуктивних и квалитетних аутора у једном или мањем броју гласила решење, покушаће да размотре аутори, али и да исто питање ставе пред читаоце.

Кључне речи: издаваштво, редакција, уређивање часописа, архиви, архивисти-ка, Интернет, доступност, индексирање, цитираност, библиометрија

Издавачка делатност је неодвојива компонента архивске делатности и архивистике као помоћне научне дисциплине. Публикације у издању архива, од збирки докумената и зборника радова, преко изложбених каталога и стручних часописа до монографија, презентују архивску грађу, достигнућа из архивистике и рада архива као установа заштите архивске грађе. Током постојања социјалистичке Југославије, издаваштво, првенствено публикување историјских извора, стручних часописа и монографија, најчешће је било концентрисано у већим архивима, Архиву Југославије као савезном, односно у републичким и покрајинским, и тек понеком од локалних

¹ архивски саветник, miloradj69@gmail.com

² виши архивист, slobodankasasa@gmail.com

архива. У регионалним архивима најпре су се појавиле скромне брошуре и каталожи изложби, а затим средином седамдесетих година прошлог века и водичи кроз архивску грађу. Упоредо са тим почињу да се штампају периодичне публикације, најпре као изворници, а затим и часописи комплексније концепције и садржаја. Деведесете године прошлог века и поред кризе друштва и струке рађају неке нове часописе, да би после 2000. године њихов број значајније порастао. Издавачка делатност архива уопште, па самим тим и у погледу периодичних публикација, доживела је експанзију после 2000. године, па неки сматрају да је издаваштво преузело примат у односу на основну делатност (рад на заштити архивске грађе), док други сматрају да је то важна делатност која архив као установу отвара према широкој публици. Примера ради, од 2003. до 2018. Историјски архив Пожаревац имао је 100 публикованих издања.³ Добро би било за неку годину анализирати ефекте и једног и другог става.⁴

У претходном двадесетогодишњем раздобљу архиви су развили живу и самосталну издавачку делатност, са сопственим уредништвом и редакцијама. Поред монографских публикација историјске и просопографске тематике, покрећу се и едиције критичких издања историјских извора (нарочито оних чији су творци били анатемисани и проскрибовани у претходном, социјалистичком периоду). Обнавља се и излагање појединих архивских часописа који су током 90-их престали да излазе, а један број архива упушта се у изазов оснивања и издавања нових периодичних публикација. Наклоност су почетком XXI века показивали и Министарство културе и локалне самоуправе, те су финансијски подржавали издавачке подухвате регионалних архива. У тренутку рађања нових периодичних публикација које покрећу мањи архиви, дугогодишњи референтни часопис *Архивски преглед*, који је покренуло Друштво архивских радника Србије 1955. године, постепено се угасио. Последњи двоброј за 1998/1999. изашао је 2003. године.

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Из огромног издавачког опуса архива у Србији аутори су се определили да дају приказ периодичних публикација⁵ (архивских гласила и часописа) кроз које

³ Др Јасмина Николић, др Драгана Милорадовић, *Ретроспектива. Изложбе и издања 2003-2018*, Пожаревац 2018, 5. Доступно на: <https://arhivpozarevac.org.rs/Dokumenta/katalog%20Retrospektiva%20izlozbe%20i%20izdanja%202003-2018%20web.pdf> (приступљено 22. 8. 2020)

⁴ Током 60-их и 70-их година Архив Србије је објављивао за интерну употребу у струци аналитичке извештаје о раду свих архива у Србији на основу којих је било могуће сагледати активност и продуктивност сваког појединачног архива и упоредити извршење планираних послова у сваком од њих сразмерно броју запослених, стручној и кадровској опремљености, територији коју покривају и слично. Добро би било да Министарство културе и информисања као надлежно уведе овакву праксу и данас. Видети: *Analiza sporvođenja sedmogodišnjeg plana razvoja arhivske službe u Srbiji u periodu 1964-1970*, Arhiv Srbije, Služba za organizaciju matičnih poslova, IX sastanak direktora, Beograd, 22. april 1970. godine.

⁵ Периодичне или серијске публикације дефинишу се као штампана или електронска

се, сматрају, најбоље осликавају стање, статус и озбиљност издавачке делатности архива у Србији. У раду су приказане периодичне публикације у издању архивских установа у последње две деценије, с обзиром да је од укупно 23 актуелна часописа и билтена 17 покренуто после 2000. године. Такође и осталих шест старијих часописа, који су излазили пре овог периода, свој профил, периодичност и волумен ускладили су са важећим прописима и савременим захтевима издаваштва. Упоредо са тим, поред нове захтеване физиономије, каталошких и универзалних библиотечких правила, средином прве деценије XXI века започето је рангирање и нормирање часописа према међународним стандардима при Министарству за науку и технолошки развој.

Часописи и билтени у издању архивских установа посматрани су кроз концепт и садржај, учесталост излажења, обим, број аутора, квалитет радова (рецензирање или изостанак истог) и слично. Анализирани су и извори финансирања, техничка опремљеност и визуелни идентитет, континуалност у излажењу, састав редакција, начини рецензирања, библиографско нормирање и категорисање, присуство на интернету у дигиталним репозиторијумима и научна категоризација периодичних публикација.⁶

Методологија којом су се аутори користили најчешће је била *de visu* (по виђењу, са публикацијом у руци), али у недостатку појединих бројева, аутори су консултовали веб сајтове архива, веб сајт Министарства културе и информисања, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, дигиталне базе и репозито-

издања која излазе у тачно предвиђеним интервалима, са намером да се објављивање настави без временског ограничења. Излазе серијски, једна за другом, и имају бројчану и хронолошку ознаку. Ове публикације су новине, часописи, билтени, годишњаца, извештаји институција и сл. (видети: Др Владимир Јокановић, Емил Поповић, Милош Стојановић, *Мала југословенска енциклопедија библиотекарства*, Београд, 1988). Према *Онлајн речнику за библиотекарство и информационе науке* (ОДЛИС) под периодичном публикацијом подразумева се „серијска публикација са својим препознатљивим насловом, која садржи комбинацију чланака, уводника, критика, колумни, кратких прича, песама или других кратких дела написаних од више сарадника, издата у меким корицама, углавном у редовним наведеним интервалима, без претходне одлуке о томе када ће се појавити коначно издање. Иако је свако издање само по себи комплетно, његов однос према претходним издањима назначен је набрајањем, обично бројем издања и бројем свеске одштампаним на предњој корици. Садржај контролише уредник или уредништво.“ Категорија укључује часописе научних друштава и професионалних удружења и билтене. Периодичку објављују научна друштва, универзитети, професионална удружења, владине агенције, комерцијални издавачи и непрофитне организације. Серијске публикације имају шире значење и укључују периодичку, новине, годишњаке, зборнике и нумерисане монографске серије. Видети: http://www.abc-clio/ODLIS/odlis_p.aspx (приступљено 12. 9. 2020)

⁶ Архивска периодика у Србији није била предмет истраживања ни занимања. Стога истичемо рад Зорана Вељановића на том пољу: Зоран Вељановић, *Архивска периодика у нас од Другог светског рата до савременог доба 1951-2013*, *Attendite*, бр. 10, 2013-2014, Кикинда 2014, 15-26; Зоран Вељановић, *Архивска периодика у Војводини и валоризација архивске грађе*, *Зборник радова „Архивска грађа у теорији и пракси“*, Београд 2016, 147-161.

ријуме, решења конкурсних комисија Министарства културе о финансирању пројеката публиковања периодике у архивској делатности (на веб порталу Министарства сачувани су подаци од 2013. године до данас), а где је било неопходно и непосредним анкетирањем архива, консултовањем библиографија, стручних и научних радова на ову тему.

Циљ овог рада није критика, нити похвала, већ сагледавање и анализирање тренутног стања архива у овом сегменту издавачке делатности. Кроз приказе смо настојали да укажемо на оно што је позитивно, а за оно што неком од часописа недостаје пажљиви уредници увидеће поређењем. Настојали смо да на овај начин дамо допринос унапређењу стручних и научних компетенција архивиста у Србији инсистирањем на квалитету едукације коју добијају кроз стручне часописе.

КРАТАК ОСВРТ У ПРОШЛОСТ

За струку или науку каква је архивистика, струку која захтева учење током читавог радног века, веома је важно институционализовано образовање. Међутим, факултетско или високошколско образовања за архивисте у СФРЈ није постојало, а у Републици Србији га у правом смислу речи нема ни данас.⁷ Једини начин институционализованог образовања за архивисте био је архивистички течај. Са тим обликом стицања архивских знања у теорији и пракси почело се од 1949. године организовањем првог течаја у Дубровнику. Течај се потом, од 1953. године, све до данас, одржавао у Архиву Србије. Од значаја за едукацију архивиста су и саветовања, предавања и радионице, семинари и саветовања, а посебно место заузимају стручни часописи.⁸

О покретању стручног архивистичког часописа у НР Србији говорило се одмах после завршеног рата, 1946. године. План је био покретање часописа који би излазио три пута годишње. Јасно је да је та иницијатива била без резултата још готово читаву деценију.⁹

Исте године (1951) када је Међународни архивски савет покренуо међуна-

⁷ Осим краткотрајног средњошколског образовања у СФРЈ у оквиру „усмереног образовања“, за архивско-музејски смер није било друге школовања за овај специфичан посао. Данас, више од једног века од доношења Закона о државној архиви (1898), не постоји факултетско образовање за архивисте. Тренутно постоји архивистика у форми једносеместралног изборног предмета на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београд и нешто дужа едукација на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета у Београду (три једносеместрална предмета). Ипак, ниједан од ова два факултета не образује стручњаке искључиво за архивистику. Звање архивист данас се стиче након једногодишњег рада у архиву, двонедељних консултација у Архиву Србије или Архиву Војводине и полагања стручног испита.

⁸ Јован Поповић, *Часопис као медиј размене и унапређења знања*, Архив - часопис Архива Југославије, бр. 1, Београд 2000, 13.

⁹ *Државна архива Народне републике Србије 1900-1950*. (ур. др Милорад А. Шошкић), Београд 1951, 99.

родни годишњак *Archivum*¹⁰ у Паризу, почео је са излажењем часопис *Архивист*¹¹ као гласило Главног архивског савета ФНРЈ основаног годину дана раније. Излазио је пуних 39 година (1951. до 1989).¹² *Архивист* је поред домаћих проблема пратио и новости из архивистичке струке у свету доносећи њена најновија искуства југословенским архивистима.¹³

Четири године касније (1955), а годину дана по оснивању Друштва архивских радника Србије, уз помоћ Друштва историчара покренут је републички билтен Друштва под називом *Архивски преглед*. Основни задатак часописа било је *третирање проблема организационе и стручне природе у архивским установама Србије, давање информација о раду архива, њиховим фондовима, прикупљању, сређивању, чувању и заштити историјске грађе...*¹⁴ У првом броју часописа, у чланку под насловом „Зашто излазимо“ између осталог је наведено да ће часопис третирати *све проблеме организационе и стручне природе у архивским установама Србије... бити у правом смислу гласник ових установа, а истовремено и орган кроз који ће деловати Друштво архивских радника... доприносиће унапређењу архивске службе и стварању правих историјских архива као научноистраживачких установа...*¹⁵ Излазио је четири пута годишње. Већ 1956. године престао је да излази, а уместо њега од 1958. покренут је озбиљнији годишњак-ревија *Архивски алманах* који је *требало да третира актуелна питања развика архива и архивске службе у НР Србији*. Ни овај годишњак није био дугог века, изашла су свега четири броја (1958, 1960 /2 броја/ и 1962). Разлог за престанак је то што је био скуп и *све се више претварао у историјски часопис*, а учешће архивиста као аутора се смањивало. Убрзо је донета одлука да се обнови *Архивски преглед* као часопис Друштва архивских радника СРС и архива у СР Србији, који поново почиње да излази од 1965. године. Период од обнове часописа па до краја 70-их година ХХ века био је веома плодан. У периоду од 1965. до 1975. године објављено је чак 13 књига, од тога 8 двоброја, са 598 радова и 70 приказа.¹⁶ Од 1977. године са уредником Мирјаном Дајић, па све до 1990, часопис је излазио редовно, све до друге половине 80-их година ХХ века. Проблеми у редовности часописа били су све видљивији током 90-их година ХХ века. Последњи број је изашао (за 1998/1999.) 2003. године. Током периода од 1995. до 2003. године, ако убројимо и бројеве изашле као *Архивски алманах*, републички часопис је изашао у укупно 42 књиге. Објављено је укупно 1.128 чланака, прилога

¹⁰ <https://www.ica.org/en/international-council-archives-0/ica-70-years-of-international-influence-timeline> (приступљено 10. 9. 2020)

¹¹ Karaman Igor, „*Arhivist*” 1951-1957, *Arhivski vjesnik*, Vol. 1, No. 1, 1958, Zagreb 1958, 548-552.

¹² ISSN 0350-2856.

¹³ Ј. Поповић, *нав. дело*, 14; Stričić Petar, *Arhivist 1-2*, Beograd 1988, *Arhivski vjesnik*, Vol. 32, No. 1, 1988, Zagreb 1988, 209.

¹⁴ Михаило Миловановић, *Архивски преглед, Орган историјских архива НР Србије*, *Архивист*, Година V, св. 3, Београд 1955, 58.

¹⁵ *Зашто излазимо*, *Архивски преглед*, бр. 1, Београд 1955; Од редакције, *Архивски преглед*, бр. 1-2, 1965, Београд 1966, 9-10.

¹⁶ Слободанка Цветковић, *Библиографија Архивског прегледа (1955-1999 (2003))*, *Архивистичко друштво Србије*, Београд 2017, 19-23.

и приказа на 9.656 страна из пера преко 400 аутора. Последњи бројеви штампани су у издању Архива Србије.¹⁷

Поред часописа *Архивист* и *Архивског прегледа* на републичком нивоу у периоду СФРЈ постојали су и *Архивски вјесник* у Хрватској, у Црној Гори се оснива часопис *Архивски записи* (1985), у Македонији је излазио *Македонски архивист* који је издавало Друштво архивских радника Македоније, у БиХ *Гласник архива и Друштва архивских радника Босне и Херцеговине*, а у Словенији часописи *Архиви* и *Содобни архиви*.¹⁸

У другој половини XX века у Србији су поред *Архивског прегледа* излазили и *Архивска грађа Градске архиве у Зрењанину* (1953-1948), *Годишњак МИА Шабац* (1964-1988),¹⁹ *Изворник - грађа Међуопштинског историјског архива у Чачку* (1984-), *Информатор* Историјског архива Панчево (1963-1995; 2020) који је кратко време објављиван у суиздаваштву са ИА Бела Црква, затим *Информативни билтен* Историјског архива Сенте (1975), *Гласник* Историјског архива Београд (1960-1962), *Наша прошлост* Историјског архива Краљево (1964-), *Билтен* Историјског архива Пожаревац (1968-1969), *Гласник Међуопштинског историјског архива Ваљево* (покренут 1966, а од 1994. је променио назив у *Гласник* Историјског архива Ваљево), *Историјска баштина* Историјског архива Ужице (1983-),²⁰ *Ex Rapponia* Историјског архива Суботица (1996-) и *Баштиник* Историјског архива Неготин (1998-). Кратко време је излазио и покрајински *Годишњак Архива Косова* (1965-1968), а Друштво архивских радника Војводине покренуло је свој часопис *Архивски анали* 1992. године.

На размеђи векова, када је велика југословенска држава нестала заједно са институцијама и обележјима, основан је часопис Архива Југославије *Архив* (2000) који се може разумети као покушај замене за часопис *Архивист*. Убрзо ће и други регионални архиви кренути са оснивањем својих часописа. Историјски архив Сремске Митровице покреће часопис *Споменица* (2002), Историјски архив Крушевац часопис *Расински анали* (2003), Историјски архив Ниша часопис *Пешичаник* (2003), Историјски архив Јагодине часопис *Корени* (2003), Историјски архив Кикинда *Attendite* (2004), Историјски архив града Новог Сада *Годишњак Историјског архива Града Новог Сада* (2004), Историјски архив Београда *Билтен* (2012), Историјски архив Пожаревац годишњак *Записи* (2012),²¹ док *Топлички зборник* (2016) покрећу Историјски архив и Народни музеј „Топлице“ у Прокупљу. Најмлађу архивску серијску публикацију стручног карактера покреће Архив Војводине, часопис *Археон*

¹⁷ Исто, 23-25. Видети и: Слободанка Цветковић, *Друштво архивских радника Србије (1954-2014) – преглед рада*, Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац, година III, бр. 3 Пожаревац 2014, 57-68.

¹⁸ С. Цветковић, *Библиографија Архивског прегледа...*, 8.

¹⁹ Група аутора, *70 година архивске делатности у Шацу*, Међуопштински историјски архив „Шабац“, Шабац 2018, 101. У истом делу објављена је и библиографија „Годишњака“, 105-113.

²⁰ Пре тога ИА Ужице је заједно са Народним музејом Ужице издавао *Ужички зборник*, Ј. Поповић, нав. дело, 16.

²¹ С. Цветковић, *Библиографија Архивског прегледа...*, 9.

(2018). Бележимо и да је после 25 година паузе ове године обновљен часопис *Информатор* ИА Панчево.

Од побројаних часописа неки имају и објављене библиографије. Поменућемо овде библиографије Историјске баштине Часописа ИА Ужице²², суботичке *Ex Raponia*²³, *Годишњака Историјског архива Новог Сада*²⁴, *Архивских анали*²⁵, часописа *Attendite*²⁶, *Гласника* Историјског архива Ваљево²⁷, *Годишњака Записи*²⁸ и часописа *Пешчаник*.²⁹

ПРЕГЛЕД АКТУЕЛНИХ АРХИВСКИХ ЧАСОПИСА У СРБИЈИ³⁰

У време писања овог чланка архиви у Србији публикују следеће часописе: *Архив* (Архив Југославије), *Археон* (Архив Војводине), *Гласник* (Историјски архив Ваљево), *Архивско наслеђе* (Историјски архив „Тимочке Крајине“ Зајечар), *Корени* (Историјски архив „Средње Поморавље“ Јагодина), *Attendite* (Историјски архив Кикинда), *Шумадијски анали* (Историјски архив „Шумадије“ Крагујевац), *Наша прошлост* (Историјски архив Краљево и Народни музеј Краљево), *Расински анали* (Историјски архив Крушевац), *Баитиник* (Историјски архив Неготин), *Пешчаник* (Историјски архив Ниш), *Годишњак Историјског архива Града Новог Сада*, *Информатор* (Историјски архив Панчево после 25 године паузе), *Записи* (Историјски архив Пожаревац), *Споменица Историјског архива „Срем“*, *Ex Raponia* (Историј-

²² Александар Савић, Драгана Родаљевић, *Историјска баштина – Библиографија (1983-2011)*, Ужице 2011.

²³ Зоран Вељановић, Дијана Мусин, *Библиографија Ex Raponia 1-16 (1886-2012)*, Нови Сад 2013.

²⁴ Зоран Вељановић, Дијана Бореновић, *Библиографија часописа Историјског архива Града Новог Сада. Првих десет година (2004-2019)*, Архивски анали, бр. 9, Нови Сад 2015, 96-122.

²⁵ Зоран Вељановић, Дијана Бореновић, *Библиографија часописа Архивски анали 1-5 (1992-2009)*, Архивски анали, бр. 8, Нови Сад 2019.

²⁶ Зоран Вељановић, Дијана Бореновић, *Библиографија гласника Историјског архива у Кикинди (2004-2014) Attendite, Attendite*, бр. 11, Кикинда 2015, 189-206.

²⁷ Владимир Кривошејев, *Библиографија прилога итампаних у „Гласнику“ Историјског архива Ваљева (бр. 1-30)*, Ваљево 1996; Алекса Томић, *Библиографија - 50 бројева часописа „Гласник“ Међуопштинског историјског архива Ваљево (1966-2016)*, Ваљево 2017.

²⁸ Рената Д. Минић, Миланка Стокић, Невена Вуксановић, *Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац – Библиографија радова и аутора*, Записи бр. 6, Година VI, Пожаревац 2017, 201-225.

²⁹ Милена Жикић, Бобан Јанковић, *Библиографија часописа „Пешчаник“ (2003-2013)*, Историјски архив Ниш 2015.

³⁰ Настојали смо да прегледамо све серије и бројеве волумена часописа који излазе у архивској мрежи Србије у периоду од 2000. године до данас. За анализу и преглед часописа коришћени су доступни бројеви у фондovima периодике приручних библиотека Архива у Пожаревцу и Јагодини и архиве електронских издања часописа на веб порталима архива. Одабрани редослед издавача и часописа установљен је према рангу научне категорије и континуалности категоризације. Часописи архивистичких друштава и билтени посебно су груписани.

ски архив Суботица), *Историјска баштина* (Историјски архив Ужице), *Изворник* (Међуопштински историјски архив Чачак) и *Топлички зборник* (Историјски архив и Народни музеј „Топлице“). Поменућемо и *Билтен Историјског архива Београда* и *Архивски дневник* (билтен Историјског архива Пирот) који су првенствено намењени презентовању годишњег рада тих архива. Не можемо занемарити ни часописе које објављују стручна удружења: *Архивски анали* Друштва архивских радника Војводине и *Архивски гласник* - Информативни билтен Архивистичког друштва Србије.

ЧАСОПИСИ У КАТЕГОРИЈИ М-52³¹

1. Архив Југославије: Архив, часопис Архива Југославије (ISSN 1450-9733)

116 Први број часописа *Архив* изашао је 2000. године. У уводнику *Уз први број* изнето је опредељење издавача и редакције да „оквир сваког садржаја стручног архивистичког часописа“ мора бити омеђен задацима савремене архивистике који се крећу у четири правца: стручни, научни, управни и културно-просветни. Часопис је представљен као годишњак чија би садржај чинили стручни и научни радови са темама из архивистике, приређена архивска грађа (архивска документа) значајна за политичку, социјалну и културну историју Југославије и критички прикази актуелних стручних питања из рада Архива (*архивистичка теорија и пракса*).³² Часопис излази у континуитету до данас, а од 2002. године публикује се два пута годишње или као двоброј. Уредник Архива од I до XVII годишта (2016. године) био је Миладин Милошевић. Редакција часописа имала је у свом саставу истакнуте историчаре и архивисте.³³ У импресуму су, назначени поред главног и одговорног уредника, назначени чланови редакције, инострани чланови редакције, адреса и податак о периодичности. Од 2007. године импресум садржи и информацију да су објављени чланци рецензирани. Часопис је доступан и на интернет порталу Архива Југославије. Прегледом садржаја сваког броја приступа се чланцима у *pdf* формату. Насловна страна, тематске целине и наслови радова су на српском, енглеском и руском језику. Резимеа чланака су на енглеском и руском језику. Афилијација аутора (сарадника) није садржана у насловној страни рада, али је на крају часописа

³¹ Као извор за разврставање према категоризацији анализирана су Решења о категоризацији научних часописа за период 2006-2019. године. Видети на: <http://www.mpn.gov.rs/casopisi/> (приступљено 25. 8. 2020)

³² Олга Б. Гилер, *Уз први број*, Архив - Часопис Архива Србије и Црне горе, Година I, број 1, Београд, 2000.

³³ Чланови редакције били су др Михаило Војводић, др Љубодраг Димић, др Мирослав Јовановић, др Гојко Маловић, др Радослав Распоповић, др Момчило Павловић, др Мирослав Перишић, мр Мирјана Миленковић, Олга Б. Гилер, Милић Ф. Петровић, Нада Петровић, Светлана Ацић и др. Од 2017. године уредник часописа је др Милан Терзић, директор Архива Југославије. Редакција часописа је од 2019. године у измењеном саставу и чине је академик Љубодраг Димић, др Милан Терзић, др Мирослав Перишић, др Далибор Денда, др Драгомир Бонцић, др Слободан Селинић, др Срђан Мићић, др Љубинка Шкодрић, Лидија Опојевлић Хофман и Јелена Ђуришић (секретар). Иностранци чланови редакције су др Андреј Николајевич Артизов (Москва), др Владислав Степњак (Варшава) и др Од Арне Вештад (Лондон).

дат списак сарадника и институција из којих долазе. Такође, штампано је и *Упутство сарадницима*. Научни апарат, поред наслова, поднаслова и напомена (фусно-та), чине апстракт, кључне речи и резимеа. Структура часописа обухвата сталне тематске целине (рубрике): *Архивистика*, *Историографија*, *Документа*, *Галерија* и *Прикази*. Од VII годишта (2006) уведена је рубрика *Из рада архива*. Часопис има флексибилну структуру и у зависности од актуелности тема и догађаја уводи и по-времене рубрике: *Информације*, *Осврти*, *Погледи*, *Институције*, *Међународни архивистички скупови*, *Међународни семинари*, *Архивистички скупови* и *Заштита*. Окосницу часописа чине стручни и научни радови из архивистике и историографије, критички приређена документа, прегледни радови и информативни садржаји о догађајима и актуелностима у савременој архивистици и архивским институцијама и прикази/критика научних радова историографског и архивистичког карактера. Посебно интересантна и атрактивна је рубрика *Галерија* којом се представљају догађаји и личности кроз фото-материјал и документацију из Збирке фотографија Архива Југославије. Прегледом садржаја свих бројева часописа од 2000. године до данас може се констатовати не само непрекидност у излажењу, већ и доследност у настојању да се зацртани профил и прокламовани циљеви часописа испоштују у сваком броју. Архивистика, која би према уредничкој и редакцијској визији требало да представља импулс и суштину овог издања, кроз истоимену рубрику *Архивистика* заступљена је са 112 прилога, а у рубрици *Историографија* бројимо 150 прилога у свим годиштима. Оно што се концептуално и садржајно може издвојити свакако су радови који се односе на архивску теорију и праксу и извештаји и саопштења са међународних и домаћих архивистичких скупова. Квалитету часописа, поред иностране редакције, доприносе и чланци страних архивиста и историчара, најчешће из Русије, Словеније и Хрватске. *Архив* је категорисан у рангу истакнутог националног научног часописа (М-52).

2. Историјски архив града Новог Сада: Годишњак *Историјског архива Града Новог Сада* (ISSN 1451-7817)

Годишњак Историјског архива Града Новог Сада покренут је 2004. поводом 50 година постојања Архива. Први број часописа публикован је 2005, а до 2019. године објављено је 13 бројева. Програмски циљеви *Годишњака* били су усмерени ка афирмацији архивистике и домаћих стручњака из ове области и ка *сагледавању историјских токова* проучавањем докумената који припадају прошлости Војводине. Успостављањем и развијањем сарадње са архивима из окружења и Катедром за историју Филозофског факултета у Новом Саду, редакција је настојала да се *Годишњак* профилише као стручни и научни часопис.³⁴ После трогодишњег прекида у публикавању, трећа свеска *Годишњака* објављена је 2009. године са знатно измењеном концепцијом. *Годишњак* је дефинисан као *научни историографски часопис, који ће се, пре свега, бавити историјом Новог Сада и његовом широм околином*. Новом физиономијом часописа архивистика је такође била обухваћена у статусу

³⁴ *Уводна реч*, *Годишњак Историјског архива Града Новог Сада*, Година II, број 2, Нови Сад 2006, 9-10.

помоћне историјске науке.³⁵ Првобитно је структурално био подељен на рубрике *Архивистика*, *Историографија и прикази* и *Преводи и рецензије*. Од петог броја уводи се одељак *Грађа*, коме је од наредног броја (2012) промењен назив у *Извори*. Уводе се и повремене рубрике, као *Тема броја* у седмом годишћу часописа, која је била посвећена српским народно-црквеним саборима у Хабсбуршкој монархији, односно 300-годишњици од оснивања Карловачке митрополије, или одељак о *Првом светском рату* у једанаестом броју 2017. године. Главни и одговорни уредник Годишњака од трећег до шестог броја био је Богољуб Савин, а од седмог броја (2013) уредништво потписује Петар Ђурђев.³⁶ *Годишњак* је имао статус категоризованог научног часописа (М-53) у периоду од 2012. до 2017., а од 2018. године рангиран је према коефицијенту М-52 као истакнути национални часопис. Насловна страна часописа, импресум и садржај су на српском и немачком језику. У импресуму су поред обавезних компоненти назначени рецензенти (од шестог годишта) и информација о периодичности. Насловна страна чланака, поред имена аутора, садржи и њихово звање и назив институције којој припадају. Чланци имају сажетак и кључне речи, списак извора и литературе на крају текста и резимеа на немачком језику. Пошто је историографија за редакцију и уредништво опредељујућа област којом се бави *Годишњак*, архивистика је мање заступљена, најпре кроз приказе, односно прегледе фондова, али и кроз стручне теме које обрађују архивистичку теорију и праксу. У периоду од 2009. до 2017. године (од трећег до једанаестог броја) обрађено је 56 тема из историографије, 21 из архивистике и приређено је објављивање 34 историјска извора. На интернет порталу Архива града Новог Сада може се приступити *Годишњаку* у pdf формату од 3. до 11. броја преко секције *Публикације Архива*.

3. Историјски архив Пожаревац: *Записи – Годишњак Историјског архива Пожаревац (ISSN 2334-7082)*

Годишњак је почео са излажењем 2012. године и од тада до данас објављено је 8 бројева (за сваку годину по један). Излази једном годишње. Оно што на први поглед пада у очи је необичан формат (23x23 цм), али и врло модеран дизајн, квалитетно корицење и штампа на квалитетној хартији. Часопис је штампан у црно-белој техници са фотографијама. Радови су штампани на латиници и ћирилици, са преводом импресума и садржаја на енглески, као и наслова и резимеа свих радова. Од покретања часописа главни и одговорни уредник је директорка ИА Пожаревац др Јасмина Николић, а чланови редакције били су углавном чланови колектива издавача. У последњим бројевима ужа редакција (домаћа) проширена је сарадницама са Криминалистичке академије (од недавно Криминалистичко-полицијски универзитет), Института за новију историју Србије, Института за савремену историју Србије и Војног архива. Часопис има и инострану редакцију у којој су стални чланови из Словеније, Италије, Босне и Херцеговине, Словеније, Бугарске и Македоније. Часопис је у прва три броја штампан у 500 примерака, да би од четвртог броја

³⁵ *Предговор*, Годишњак Историјског архива Града Новог Сада, Година III, број 3, Нови Сад 2009.

³⁶ За број 2 уредник је Драгана Латиновић, од броја 3 Богољуб Савин, а за број 7 Милан Парошки.

тираж био смањен на 350. Часопис и његово издавање у целини финансира Град Пожаревац, што је јасно назначено. У уводу главног и одговорног уредника *Уз први број* стоји да је часопис из архивистике и историографије, али и из других научних дисциплина. Уредник у првом броју часопис амбициозно назива међународним са напоменом да је намењен да окупи архивистичку струку у Србији. У публикацијама преовладавају домаћи аутори, редовно из колектива ИАП, али у сваком броју се налази и понеки из иностранства (Русије, Италије, Словеније, Бугарске, Хрватске, Босне и Херцеговине). Часопис има сталне рубрике: *Архивистика*, *Историографија*, *Из рада архива*, *Међународна архивска и културна сарадња* и *Прикази и расправе*, у једном броју и *In memoriam* и у једном броју рубрику *Библиографије*. Од устаљене форме одступа једино седми број који доноси радове са Међународне конференције „Архиви у трећем миленијуму – вечна исходишта историје“ одржане у јуну 2018. године у организацији архива у Пожаревцу. Поред афилијације уз имена аутора која стоји у заглављу сваког чланка, на крају публикације дате су кратке биографије аутора са фотографијама, као и упутство за ауторе и цитирање радова дато на ћирилици, латиници и енглеском језику. Сваки чланак опремљен је апстрактном, кључним речима, закључком или резимеом који се преводје на енглески. Од 4. броја радови се рецензирају.³⁷ Оно што изостаје јесу лектура и коректура, а једини пут је тај податак наведен за 4. број 2015. године. Од 5. броја проширује се инострана редакције, односно неки чланови су замењени.³⁸ У 6. броју је објављена библиографија радова за период 2012-2016. Важно је напоменути да су сви бројеви часописа доступни и на веб страници ИА Пожаревац.³⁹ Иако је сегмент архивистике наглашен као превасходни, бројањем долазимо до података да превагу односи историографија, јер је у периоду 2012-2019. године објављено 70 радова из архивистике, а 84 из историографије.⁴⁰ Од 4. броја (2015) часопис је категорисан као М-53 (национални научни часопис), а од 2019. године (број 8) часопис је у категорији М-52 (часопис од националног значаја).

³⁷ Као рецензенти у броју 4 наведени су проф. др Славиша Недељковић за историографију и др Миле Бакић за информатику, а у 5. броју поред њих и Петер Павел Класинц за архивистику. У броју 7 и 8 радове су рецензирали др Ивана Крстић Мистрицеловић, др Петар Павел Класинц и др Миле Бакић.

³⁸ У првом броју чланови иностране редакције били су проф. др Петер Павел Класинц, др Грасиа Тато, Душан Поповић, доц. др Изет Шаботић, др Дмитар Атанасов, мр Бојан Цвелфар и Дмитар Богески. Услед малих измена, у последњем, 19. броју чланови су доц. др Петар Павел Класинц, др Грасиа Тато, др Дмитар Атанасов, др Живана Хеђбели, др Јасна Пожган, др Бојан Цвелфар, мр Бојан Стојнић, Дмитар Богески и Светлана Успрцова.

³⁹ <https://arhivpozarevac.org.rs/IzdavackaDelatnostL.html> (приступљено 14. 9. 2020)

⁴⁰ Остале рубрике: *Из рада архива* (41 рад), *Међународна архивска и културна сарадња* (31), *Прикази и расправе* (27), *In memoriam* (1), *Библиографија* (1) - укупно 255 прилога. Архивистика чини 27,5%.

ЧАСОПИСИ У КАТЕГОРИЈИ М-53

4. Историјски архив Ужице: *Историјска баштина, Часопис за историографију и архивистију (ISSN 0352-2822)*

Историјска баштина је покренута 1983. године поводом 35 година Историјског архива у Ужицу. Први уредник Баштине била је Драгица Матић.⁴¹ Двадесет година касније, (2003) часопис је имао десет бројева и укупно 59 прилога 19 аутора.⁴² У наредном периоду, под уредником Александром В. Савићем, *Баштина* постаје савремени историографски и архивистички часопис. Укупно је до данас објављено 28 бројева.⁴³ Насловна страна часописа је на српском и енглеском језику, као и импресум и садржај. У импресуму су назначени уредник, редакција и рецензенти. Садржај је подељен на рубрике: *Чланци, Архивистика - из архивских фондова (Из архивских фондова и збирки), Прикази и Из летописа архива*. Друга тематска целина најчешће носи наслов: *Из архивских фондова и збирки*. У зависности од заступљености радова из архивистике, повремено се појављује и рубрика под називом *Архивистика*. Такође, као повремене рубрике додају се структури часописа *Јубилеји и Библиографија*. Насловна страна рада садржи назнаке датума када је рад пријављен и када је прихваћен. Поред имена аутора не стоје подаци о институцији, адреси и месту, али су они дати на последњим странама часописа под називом *Адресе аутора прилога*. Апстракт и кључне речи заступљени су испод наслова рада, а извори и литература на крају текста, као и резимеа на енглеском језику. Текстови који припадају одељку *Архивска грађа* представљају преглед фондова и архивске грађе и документа појединачно и презентују оригиналне изворе. Стручни радови који се односе на архивистичку теорију и праксу посебно су груписани и налазе се у одељку *Архивистика*. Издвајају се рубрика *Јубилеји*, која је значајна као историјска читанка и подсетник, и *Библиографија* која је по нашем мишљењу неопходна сваком часопису. *Историјска баштина* има статус националног научног часописа категорије М-53 од 2008. године.

5. Историјски архив Ваљево: *Гласник (ISSN 0354-9143)*

Један од ретких који је своје излагање започео у прошлом веку и наставио до данас, *Гласник* Историјског архива у Ваљеву је, осим дуге традиције, часопис за који слободно можемо рећи да припада часописима високог стручног и научног реномеа. Од 1966. године *Гласник* излази као годишњак и до данас је публиковано 53 броја.⁴⁴ У редакцијском уводнику 22. броја 1987. године, поред ретроспективног прегледа претходних бројева, представљени су и нови уреднички захтеви и циље-

⁴¹ О покретању, циљевима *Историјске баштине* и свим проблемима у настајању и даљој периодичности публикације видети у тексту архивске саветнице Драгице Матић, уреднице часописа до 2000. године: Д. Матић, *Над Историјском баштином тридесет година после*, Историјска баштина, бр. 22, Ужице 2013, 25-28.

⁴² Миодраг Д. Глушчевић, *55 година Историјског архива у Ужицу 1948-2003*, Ужице 2003, 151.

⁴³ <http://repozitorijum.nb.rs/repozitorijum.aspx?issn=0352-2822> (приступљено 14. 9. 2020)

⁴⁴ Године 2016. објављен је број 50, а 2018. двоброј 51-52. <http://repozitorijum.nb.rs/repozitorijum.aspx?issn=0354-9143> (приступљено 15. 9. 2020)

ви публикације. *Гласник Историјског архива* (од 1973. *Гласник Међуопштинског Историјског архива*) био је дефинисан као *стручно-историјски часопис, годишња публикација за потребе архивистичке струке и историју ваљевског краја*. Редакција је представила нову концепцију часописа којом су одређене сталне и повремение рубрике, уведена су резимеа и навођење наслова на страним језицима, а повећан је и простор за стручне приказе и критике. Декларисани циљ публикације односио се на повећање квалитета часописа ангажовањем *квалификованих стручњака из области архивистике, културе и науке*.⁴⁵ Структура часописа са сталним рубрикама задржана је до данас. Садржај је подељен на рубрике *Чланци, Прилози, Грађа, Из рада Архива, Прикази/Критике и Библиографија*. *Гласник* је савремене физиономије, са потпуном афилијацијом, научним апаратом, резимеима чланака и прилога на српском и енглеском језику. У импресуму су истакнути уредници, редакциони одбор са адресом редакције, рецензенти, лектор, преводилац резимеа и информација о периодичности часописа. Назив часописа, наслови одељака и радова су на српском и енглеском језику. Садржај је прегледан, са јасно уочљивим целинама, а у заглављу садржајне стране истакнут је *ISSN* број. Посебност *Гласника* огледа се у чињеници да је уз постојање дуже од пола века излазио без прекида и да је показао концептуалну доследност и константну садржајну вредност. Иако традиционалног изгледа и помало уочљивог утицаја часописа *Архивски преглед*, *Гласник* се с правом може сматрати часописом високог квалитета. О томе говоре бројни чланци и прилози наших истакнутих историчара и архивиста који су својим радовима допринели стручном и научном нивоу часописа, али истовремено и пронашли научни интерес и препознали квалитет часописа да би објављивали у њему. Такође бисмо истакли презентацију часописа на интернет порталу Архива у Ваљеву. Преко секције *Гласник* и подсекција *Библиографија по бројевима* и *Библиографија по ауторима* могу се пратити и претраживати сви бројеви овог издања. *Библиографија по ауторима* азбучним редом даје нам увид у радове аутора појединачно у свим бројевима и омогућује приступ сваком раду у *pdf* формату. Овако дигитално обрађен часопис може се претражити на најбржи начин, а поступак се чини једноставним, уколико знамо аутора и предмет његовог научног рада и истраживања. *Гласник Историјског архива* у Ваљеву редовно је категорисан од 2006. до 2017. године у рангу националног научног часописа (М-53).

6. Историјски архив града Ниша: *Пешчаник*, Часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке (ISSN 1451-6373)

Први број *Пешчаника*, часописа за историографију, архивистику и хуманистичке науке, изашао је 2003. године. У уводној речи Мице Ђенић, главног и одговорног уредника, *Пешчаник* је представљен као часопис који ће се бавити историографијом и хуманистичким наукама и публикавањем архивске грађу о Нишу и околини.⁴⁶ *Пешчаник* је један од ретких часописа у издању архива који је задржао континуитет у излажењу. Под уредништвом Мице Ђенић и Иванке Станчевски публиковано је укупно 16 бројева. Последња два броја (17. и 18), потписује уредник Никола Арсић. Часопис је задржао и препознатљив визуелни идентитет, са добро

⁴⁵ *Гласник Међуопштинског историјског архива Ваљево*, бр. 22, Ваљево 1987.

⁴⁶ *Пешчаник*, Часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке, 1, Ниш 2003.

одмереним односом између садржаја издања и техничке опремљености. Поред визуелно допадљивог ликовног решења корица и насловне стране, истакли бисмо и прилоге у боји, нарочито јасне и читљиве фотографије и сkenове архивске грађе. Наслови тематских целина истакнути су на корицама издања. Часопис нема сталну структуру, иако се могу издвојити тематске целине које су заступљене у готово свим бројевима. Структурално се могу издвојити први и други број (2003, 2004) са назначеним рубрикама *Истраживања (Чланци), Извори, Прилози, Прикази и Хроника Архива*. Већ у наредним бројевима присутна је шира садржајна оријентација часописа. Тако је историја као наука заступљена кроз *Календар значајних годишњица (Годишњице важнијих догађаја), Историјске догађаје-годишњице, личности, теме, Сведочанства страдања* и слично. Посебне рубрике односе се на историју права, економије, духовне културе, образовање и културу. Архивистика у ширем контексту (приређивање извора, прегледи и прикази фондова - архивске грађе, историја архивистике и архивских установа, годишњи извештаји о раду архива и архивистичка теорија и пракса) представљена је у поглављима *Извори, Архивска грађа-сведок времена* и *Кроз фондове и збирке*. Редакција са уредником Николом Арсићем представила је тематски подељен *Пешчаник*. Тако је 17. број посвећен историографији и архивистици, а наредно, 18. издање, историји правних наука. У *Првој речи* истакнути су нови уређивачки задаци и циљеви публикације: *Жеља и визија уредништва и редакције је да „Пешчаник“ постане још квалитетнији научно-стручни часопис, доступан ужој научној и широј читалачкој публици, са циљем афирмације нишког архива као седишта културно-просветног рада. Пешчаник има статус научног часописа од 2006. (Р-62), а од 2008. године реферисан је према коефицијенту М-53. Садржају првог броја и бројевима 17 и 18 може се приступити преко секције *Издавачка делатност* и подсекције *Пешчаник* на интернет порталу Архива Града Ниша. Радови у pdf формату доступни су претраживањем садржаја.*

7. Историјски архив „Шумадије“ Крагујевац: *Шумадијски анали, Часопис за историографију, архивистику и хуманистичке науке (ISSN 1451-9569)*

Шумадијски анали је часопис који је покренут 2004. године у издању Историјског архива у Крагујевцу. Часопис је изашао у осам бројева и три специјална издања (зборници радова): *Крагујевац, престоница Србије (1818-1841); Крагујевац у другој половини XIX века и Крагујевац и Шумадија од 1918. до 1941.* Уредништво часописа потписују Бориша Радовановић и Предраг Илић. Предња и задња корица су у пуном колору и илустроване фотографијом или сkenом документа. У импресуму је информација са описом садржаја корица. Од првог броја, па до данас, часопис је задржао концептуалну и програмску опредељеност редакције и уредника. Историографија и архивистика представљају основ структуре публикације. У делу описа часописа који се односи на хуманистичке науке, *Шумадијски анали* се издвајају ширином приступа и отвореношћу за многе научне дисциплине. Може се сматрати да се оваквим свеобухватним погледом на прошлост Крагујевца и шумадијског региона, кроз мултидисциплинарна истраживања презентована у часопису, на најбољи начин осликава историја једног краја. Поред стално присутних рубрика *Историографија, Архивистика, Грађа, Из рада установа и Прикази*, са-

држај је подељен по научним дисциплинама. Тако часопис, у односу на карактер радова, поседује одељке посвећене археологији, историји уметности, етнологији, демографији, педагогији, антропологији, музеологији, кинематографији, библиотекарству, задужбинарству и слично. Овакав уреднички приступ омогућио је ширем кругу аутора различитих стручних и научних профила да објављују радове у *Шумадијским аналима*. У радовима су присутни сви обавезни елементи, од имена аутора, афилијације, насловне стране, апстракта, кључних речи, насловљене структуре и садржине текста, до резимеа на српском и енглеском језику. Чланци у одељку *Архивистика* у просеку су до два по броју, али се издвајају темама које обрађују, од приказа страних архива, преко анализе домаћих и међународних архивистичких прописа, до презентовања савремених архитектонских решења за зграде архива. *Шумадијски анали* категорисани су и периоду од 2009. до 2013. године као национални часопис (М-53).

8. Историјски архив у Неготину: *Баштиник*, *Годишњак Историјског архива у Неготину* (ISSN 1451-7388)

Први број *Баштиника*, који је изашао 1998. године, уређивао је редакциони одбор који су чинили Драгослав Марић (председник), Велимир Караферовић, Часлав Јовановић, Мира Радивојевић, Ненад Војиновић, Ратко Благојевић и Ненад Пантић. Био је посвећен Милану Перићу, дугогодишњем директору Историјског архива Неготин, у знак поштовања и захвалности за допринос развоју ове установе. Други број је био посвећен нашем великом историчару др Радовану Самарцићу. Од трећег броја уредништво потписује Божидар Благојевић, а рецензију др Даница Милић. Часопис излази у континуитету до данас и укупно је публиковано 22 броја. Садржај часописа заснован је на историјским темама које се односе на источну Србију или су ширег контекста који се може везати за наведену област и обухватају временски период до Другог светског рата. Од покретања до данас уредништво је настојало да богату прошлост и општу научну заинтересованост за источну Србију искористи за подизање нивоа квалитета часописа. Према уређивачкој концепцији *Баштиник* је представљен као трајно *историјски опредељен часопис са научним претензијама*.⁴⁷ Структура *Баштиника* није стална, али се током низања бројева могу издвојити дефинисани делови са историјским темама које су преовлађујуће у публикацији и насловљене рубрике *Из књига и часописа (новина) до 1940*, *Из архивске грађе (Архивска грађа)*, *Из рада архива у Неготину*, *Са обележавања значајних годишњица* и друге. У поглављу под насловом *Из рада архива* преовлађују теме које се односе на редовну делатност и преглед и приказ архивске грађе (фондова и збирки) Архива у Неготину, док су теме стручног, проблемског садржаја у знатно мањем броју. Радови имају напомене уз текст, али немају афилијацију уз име аутора, недостају апстракт, кључне речи и резимеа на српском или страном језику. Чланци су из више области хуманистичких наука, па су осим историје заступљени етнологија и археологија. У броју 10 објављена је библиографија часописа *Баштиник* од бр. 1 до бр. 9 (1998-2006) по УДК систему. Од 13.

⁴⁷ Миодраг Стефановић, *Осврт на издавачки рад Историјског архива Неготин у 1999. и 2000. години*, *Баштиник* 3, Неготин 2003, 235-245.

броја (2011) *Баитиник* је унапређен у погледу опремања издања и чланака. Импресум и садржај су двојезични, на српском и енглеском. Текстови у овом броју имају апстракт, кључне речи, резиме и превод резимеа на енглески и напомене уз текст, са прилозима у пуном колору. На последњим странама часописа је попис аутора са афилијацијом. Рецензију потписују др Момчило Митровић и др Петар Драгишић.⁴⁸ Незнатно је измењена и структура часописа са рубрикама *Опти део – чланци*, *Из књига часописа и новина до 1945*, *Архивска грађа* и *Из рада архива*. Часопис се штампа у 500 примерака, са просечним бројем страна од 200-300 по годишту. Од првог до 12. броја *Баитиник* се може прегледати на интернет порталу архива у Неготину, тачније библиографија часописа и тематска заступљеност претраживањем седам група (0, 2, 3, 6, 7, 8, 9) према Универзалној децималној класификацији (УДК). Претраживањем девете групе и анализом подгрупе 930.25 (архивистика) може се констатовати да је у рубрици *Из архивске грађе* за првих петнаест бројева *Баитиника* штампано 12 прилога из архивистике. Неготински *Баитиник* категорисан је према коефицијенту М-53 од 2013. године.

9. Историјски архив „Срем“ Сремска Митровица: *Споменица Историјског архива Срем (ISSN 1451-3676)*

Часопис *Споменица* од почетка излази једном годишње, а досада је изашло 18 бројева (2002- 2019). Један је од ретких часописа који за цео период излагања није мењао спољашњи изглед. Главни уредник првог броја била је Нада Симић Лемајић, бројеве 2-16 уређивао је др Ђорђе Ђурић, док је уредник 17. броја (2018) др Ненад Нинковић.⁴⁹ Часопис има библиографију бројева од 1 до 10 чији је аутор Мирослав Радивојевић.⁵⁰ О циљу покретања часописа и намерама уредништва најбоље говори извод из текста Ђорђа Ђурића који каже да је *часопис Споменица Историјског архива „Срем“* *конципиран као часопис, који ће првенствено објављивати радове из друштвене, политичке и културне историје Срема (Срема као географске регије без обзира на његову данашњу политичку поделу), остављајући при том простора и за текстове који се односе на историју других регија... настојаћемо да објављујемо документа и архивску грађу која по свом значају заслужује да јавности буде презентована у целини и у свом изворном облику. У складу са тим део простора биће посвећен и раду архивистичких служби.*⁵¹ Часопис је већ

⁴⁸ Чланови редакције су др Момчило Митровић, др Петар Драгишић, мр Дмитар Тасић, Гордан Јањић, Ненад Војиновић, Ненад Пантић (уредник) и Ратко Благојевић.

⁴⁹ https://www.arhivsrem.org.rs/site/?page_id=5 (приступљено 10. 9. 2020); Од првих бројева у редакцији је, поред Светислава Срдића и Наде Симић Лемајић, био и научни саветник Института за новију историју Србије Момчило Митровић, од бр. 4 до броја 17. проф. др Љубодраг Димић са Филозофског факултета у Београду. Од броја 9/2010 редакција је проширена, а нови члан је др Петер Шолтес (Историјски институт Словачке академије наука, Братислава).

⁵⁰ Мирослав Радивојевић, *Споменица Историјског архива „Срем“: свеске 1-10 (2002-2011): садржај по ауторима, Споменица Историјског архива Срем, бр. 11, Сремска Митровица 2012.*

⁵¹ Извод из текста мр Ђорда Ђурића (*Треба ли нам данас локална историја?*), објављен у предговору 2. броја *Споменице Историјског архива „Срем“*, 2003. године. Видети: https://www.arhivsrem.org.rs/site/?page_id=5&page=2 (приступљено 10. 9. 2020)

за прве бројеве категорисан часопис (2006. као Р-62), а од 2008. године је у категорији М-53 и од Министарства науке вреднован као часопис од националног значаја. У протеклих 18 бројева објављено је преко 300 научних радова различитих врста чији су аутори професори универзитета, истраживачи у институтима за историју и друге науке, истраживачи архива Војводине, архива Сремске Митровице и других.⁵² Рубрике се нису мењале у већој мери: *Чланци и расправе*, *Прилози и грађа*, *Архивистика*, *Прикази и белешке* у првим бројевима, а од 4. броја посебна рубрика је *Историографија* која је на првом месту, а потом следе све остале. Садржај је превођен на енглески, као и резимеа. Сви чланци имају напомене уз текст, УДК број, сажетак и кључне речи. У појединим бројевима недостаје афилијација уз имена аутора. С обзиром да је садржајна оријентација *Споменице* усмерена према историјским темама, заступљеност радова из архивистике у целокупном волумену часописа може се исказати у минималном процентуалном износу у односу на историографију. Часопис су у последњим бројевима финансирали СО Сремска Митровица и Покрајински секретаријат за културу, али и Министарство културе и информисања (бр. 4/2005) и Министарство науке и заштите животне средине (5/2006, 6/2007).

10. Историјски архив Краљево: *Наша прошлост*, *Зборник радова* (ISSN 0550-4371)

Часопис су давне 1964. године основали Историјски архив и Друштво историчара тадашњег Среза Краљево. Покренут је са циљем да се у њему „објаве подаци из локалне историје и да се преко појединачних расправа и чланака дође до синтезе прошлости“ Краљева и околине. Издавачи су од самог оснивања били суочени са проблемима у издавању. Већ наредних година (1965. и 1966) није изашао ниједан број, да би у периоду од 1967. до 1975. године излазио у континуитету. А онда су наступили деценијски прекиди од 1975. до 1985. и од 1993. до 2004. године. У међувремену, поводом 25 година рада Историјског архива и 35 година Народног музеја у Краљеву 1986. године, издавање часописа *Наша прошлост* преузимају ове две установе. Заједничка редакција гласила окупила је велики број сарадника и аутора који су у часопису објављивали стручне и научно-истраживачке радове и архивску грађу из политичке, привредне и културне прошлости Краљева и ширег региона.⁵³ Зборник излази у континуитету од 2004. године као заједничко издање Архива и Музеја у Краљеву. Часопис је луксузно опремљен, штампа се на кунсдруку у пуном колору (4/4), савремене је физиономије и преовлађујућег музеолошког изгледа. Поред техничке опремљености која је усклађена са захтевима музеологије, историје уметности и археологије, структура часописа је компромисно пројектована и одговара и захтевима историјске науке и архивистике. Једноставна и прецизна структура је прегледна, одмерена и одговарајућа профилу часописа. Садржај је подељен на сталне рубрике: *Студије*, *Архивистика* и *Музеологија* и *Прикази*. Збор-

⁵² <https://www.arhivrem.org.rs/site/?p=2340> (приступљено 10. 9. 2020)

⁵³ О издавачкој делатности Историјског архива Краљево и покретању, издавању и циљевима часописа „Наше прошлости“ видети монографију: Благомир Бишевац, *50 година Историјског архива Краљево 1960-2010*, Краљево, 2010, 101-102.

ник окупља домаће и иностране утицајне историчаре уметности, археологе, етнологе, историчаре, али и архивисте који својим прилозима, првенствено приређивањем извора, доприносе високом стручном и научном рангу часописа. Редакција и уредници *Наше прошлости* успели су да присуством више аутора и прилозима из различитих научних дисциплина превазиђу ауторску институционалну везаност за издаваче и успоставе сарадњу са ауторима различитих културних и научних установа у земљи и иностранству. Часопис је категорисан према коефицијенту М-53.

НЕКАТЕГОРИСАНИ ЧАСОПИСИ

11. Историјски архив у Чачку: *Изворник, грађа Међуопштинског историјског архива у Чачку (ISSN 0352-5902)*

126

Први број *Изворника* штампан је 1984. године под уредништвом Милутина Јаковљевића. У уводнику је истакнуто да се Архив *појављује са првим бројем гласила Изворник у коме је заступљена само изворна грађа*, а намењен је научној и широј јавности коју занима *потпуније сагледавање истине о ширем културно-историјском завичајном простору*.⁵⁴ Редакција часописа определила се за публиковање историјских извора, односно критичко приређивање архивске грађе која се односи на догађаје, људе и институције из прошлости чачанског краја и околине. Часопис је, са преко тридесет бројева, задржао своју уређивачку и редакцијску концепцију до данас. Садржај публикације тематски није подељен, већ се прилози нижу према хронологији теме коју обрађују. Визуелни идентитет публикације је препознатљив и у основи је задржан од првог броја, а на корицама су представљени писани историјски извори у традиционалној сепији. Од 2000. године, под уредништвом Зорице Матијевић, а затим Леле Павловић, *Изворник* је технички опремљенији, штампа се на кундруку и добија савремени изглед. Такође, унапређен је и научни апарат са апстрактном, кључним речима и резимеом на српском и енглеском. Мултидисциплинарни методолошки приступ у погледу приређивања архивске грађе, поштовање не само архивистичких и историографских принципа, већ и консултовање лингвистике, лексикографије, лексикологије и ортографије, представља додатни квалитет ове публикације. На основу афилијације сарадника (аутора) може се закључити да је *Изворник* отворен за све научне и друге установе. Највећи број аутора припада Архиву и Народном музеју у Чачку или су ванинституционални сарадници из Чачка.

12. Историјски архив „Тимочка крајина“ Зајечар: *Архивско наслеђе, Часопис за архивистику и историографију (ISSN 1820-0036)*

Архивско наслеђе, часопис Архива у Зајечару, покренут је 2003. године и до данас је публиковано 14 бројева. Дугогодишњи уредник и покретач Архивског наслеђа била је архивски саветник Надежда Педовић. Публикација је представљена као архивистичка, јер *излази из установе која се бави архивском грађом и почива на основама архивске грађе која се чува у Историјском архиву у Зајечару*.⁵⁵ Архив-

⁵⁴ *Прошлост за будућност*, Изворник, грађа Међуопштинског историјског архива у Чачку, број 1, Чачак 1984.

⁵⁵ *Уводна реч*, Архивско наслеђе, Часопис за историографију и архивистику, Година 4, бр.

ско наслеђе треба да задовољи потребе завичајне културне, привредно-политичке прошлости и културе становништва, која је значајна за укључивање у шира национална истраживања, односно уклапање у националну историографију, архивистику и друге друштвене науке.⁵⁶ Часопис је у основи подељен на стандардне рубрике које су биле заступљене у свим годиштима. Рубрика *Из архивских фондова и збирки* садржи прегледе и приказе фондова, архивске грађе и појединачних докумената. Одељак *Из архивске службе* намењен је прилозима из архивистике са апострофираним темама о заштити архивске грађе ван архива. Ранија рубрика *Из архивске грађе* (под садашњим насловом *Историографија*) садржи чланке о историјским догађајима и јубилејима, знаменитим личностима и прилоге из привредне и културне историје Тимочке крајине. Поред наведених, стално присутне рубрике су *Прикази/Критике* и *Из архивске библиотеке*. Интересантан је хронолошки распон тема садржаних у часопису, јер обухвата период од праисторије до друге половине XX века. Имајући у виду посебност историјског развоја Тимочке крајине, редакција *Архивског наслеђа* настоји да прошири садржајни и временски оквир публикације прилозима из археологије. Такође, уочљив је напор уредника и редакције да се *Архивско наслеђе* обогати сталним ауторским присуством наших еминентних стручњака из разних научних области, као и архивиста из других архивских установа у земљи и Државног архива у Видину.

13. Историјски архив Крушевац: *Расински анали* (ISSN 1451-4346)

Први број часописа *Расински анали* изашао је 2003. године. Главни и одговорни уредници били су Миломир Стевић од првог броја, Драгиша Милошевић од седмог (2009), а од једанаестог броја 2013. године уређивање часописа потписује Ненад Соколовић. Посебност овог часописа огледа се у његовом територијалном одређењу. Док је већина архивистичких годишњака (полугодишњака) географски детерминисана територијалном надлежношћу архива, *Расински анали* су отворени за многе историјске теме општег карактера, па чак и теме који би своје место могле наћи у гласилима других архива. Часопис садржи чланке, расправе и прегледне радове историографског карактера, критички приређену архивску грађу и стручне радове из области архивистике. Претежна оријентација часописа усмерена је према историјској науци у временском опсегу од средњег века до друге половине XX века. Од једанаестог броја (2013) повећан је број прилога из архивистике који обрађују опште стручне теме и појединачне, а у вези са радом и проблематиком Архива у Крушевцу.⁵⁷ У првим бројевима структура није насловљена, већ су прилози хронолошки систематизовани. После седмог броја уводе се сталне рубрике: *Студије и чланци*, *Прилози*, *Извори и грађа* и *Прикази*. Од једанаестог броја часопис је нешто измењене структуре, уведена је рубрика *Архивистика* и задржан је одељак са прилозима.

4, Зајечар 2006.

⁵⁶ Исто.

⁵⁷ Од почетних бројева, у којима је историографија била апсолутно заступљена, у 11. броју од укупно 27 прилога, 4 чланка припадају архивистици, а већ у 14. броју може се уочити тенденција повећања броја радова из архивистике (она је била заступљена са 9 радова, прилози са 5, а историографија са 11).

14. Историјски архив Кикинда: *Attendite, Гласник историјског архива (ISSN1820-3485)*

Attendite, часопис занимљивог назива⁵⁸, представљен је као стручно гласило Историјског архива Кикинда. Први број је изашао 2004. Године, а уредник је био под Драгомир Томин. На корицама је представљен сегмент са грба Кикинде, са пропетим златним лавом који десном шапом замахује сребрном сабљом, а у левој држи мушку главу за перчин. Укупно је објављено 15 бројева. Часопис не излази редовно, а 2006. године је публикован двоброј (2-3) посвећен јубилеју (50 година Архива у Кикинди). Десети број представљен је као волумен за 2013-2014. годину. Од 9. броја главни и одговорни уредник часописа је Милан Срдић. *Attendite* је концептуално осмишљен као архивистички и историографски часопис.⁵⁹ Подељен је на рубрике *Грађа-архивистика*, *Истраживања-чланци* и *Прикази и белешке /Из рада Архива*. У насловљеном одељку *Грађа-архивистика*, поред објављене архивске грађе, присутне су теме стручног и расправног карактера из области архивистике. Рубрика *Прикази и белешке*, поред критичких приказа књига, пружа нам информације о издавачкој и изложбеној делатности Архива у Кикинди, актуелним стручним проблемима и питањима из архивистике. Одељак *Истраживања-чланци* посвећен је прилозима који се баве општим историјским темама или радовима у вези са политичком, војном, административном, економском, културном, просветном, црквеном и архитектонском прошлошћу северног Баната и Кикинде у средишту. Часопис нема доследну форму и опрему објављених чланака у свим бројевима. Новији бројеви углавном имају сажетак и кључне речи, али врло често недостају резимеа и њихов превод на страни језик.

15. Историјски архив „Средње Поморавље“ Јагодина: *Корени, Часопис за историографију и архивистику (ISSN 145-3404)*

Први број часописа *Корени* објављен је 2003. године. Часопис је покренут са циљем да презентује достигнућа историјске науке у истраживању локалних и регионалних збивања на подручју поморавског краја. Према уредништву, садржај часописа прилагођен је и потребама архивистике као помоћне историјске дис-

⁵⁸ Назив симболизује Кикинду и својеврсна је крилатица овог града, а иста реч исписана је на згради Градске управе и представља упозорење Кикинђанима на међусобну пажњу и слогу. „На pročелу зграде кикиндске Општине, на средини торња који краси ово здање изграђено с краја 19. века, великим словима пише ATTENDITE! Узвичник на крају указује да је реч о наредби, заповести која би у преводу с латинског могла да има више сличних значења као: пази, чувај, брини, води рачуна... Натпис потиче из 1774. године, када је царица Марија Терезија основала Великокикиндски привилеговани дистрикт и вероватно се односио на све оне који су били државни службеници да пазе како се понашају и шта раде.“ <https://www.ilustrovana.com/dani-ludaje-u-kikindi/> (приступљено 14. 9. 2020)

⁵⁹ Детаљну анализу часописа од првог до последњег броја видети у: Срђан Сивчев, *Зборник „Attendite“ Историјског архива Кикинда – чување памћења кроз публикацију архивске грађе*, рукопис рада припремљен за Зборник радова са Међународног архивистичког саветовања бр. 4 (7-9. октобар 2020, Ниш).

циплине.⁶⁰ Часопис је осмишљен као годишњак, али не излази редовно. Укупно је објављено 10 бројева. Првих седам свезака публиковано је у континуитету до 2009. године. Последњих десет година изашле су само две свеске, годишта VIII и IX штампана су као двоброј 2011. године, а последња (X) свеска изашла је 2016. године. Током издавања публикације, уредници су се мењали (Милорад Јовановић, Зоран Марковић, Дејан Танић, Светлана Мишковић), али је у основи физиономија часописа остала непромењена. Часопис се штампа на формату А4, са текстом у два ступца у рубрикама *Историографија* и *Архивистика*. Поред ових рубрика, структура часописа обухвата одељке *Историјски извори*, *Прилози*, *Прикази* и *Летопис*. У импресуму су дати сви елементи, изузев податка о периодичности. Насловна страна и садржај штампају се на српском и енглеском језику. На последњим страницама свезака повремено се штампа *Правилник* са упутством о издавању часописа. Чланци су опремљени подацима о имену аутора и називу институције коју представља, са апстрактном и кључним речима на почетку текста и резимеом и кључним речима на енглеском језику на крају. Најзаступљенија рубрика је *Историографија* са укупним бројем 108 чланака у свим годиштима. Бројем прилога у овој рубрици потврђено је опредељење редакције да се у *Коренима* објављују радови историјског садржаја. У одељку *Историјски извори* укупно је 36 радова у којима је представљена архивска грађа регионалне провенијенције и званична кореспонденција локалне власти и централних државних институција. Архивистици је посвећено само 6 радова у свим бројевима. Упоредо са прекидима у излагању, приметна су извесна концептуална одступања у погледу регионалне територијалне оријентације часописа и искључиве тематске заступљености историјске науке и архивистике. Шира дисциплинарна отвореност часописа донела је многобројне интересантне прилоге, међу којима има и оне ненаучног карактера, који нису јасно издвојени у садржају. У погледу ауторске заступљености, уочљива је институционална везаност са издавача и настојање редакције да сталним присуством аутора из Завичајног музеја у Јагодини обогати садржај издања прилозима из историје уметности и музеологије. Запажа се присуство једног аутора са више прилога у једном броју што, без обзира на квалитет рада, није пожељно. Истовремено, приметна су одступања у погледу обима прилога (већи број страна него што је упутством ауторима предвиђено) и неконзистентност у погледу опремања чланака у делу који се односи на списак референци. Архива часописа *Корени* доступна је у електронском издању на интернет порталу Историјског архива у Јагодини.

Историјски архив у Панчеву: Информатор (ISSN 0408-8743)

Годишње издање Историјског архива у Панчеву са насловом *Информатор* обновљено је после прекида од двадесет четири године штампањем 25. свеске (2019). Назив издања сугерише да је реч о информативном билтену који својим садржајем информише стручну и ширу јавност о делатности Архива у Панчеву. Структура *Информатора* одговара намени публикације, а обухвата рубрике *Из рада Архива*, *Из архивске грађе* и *Прикази изложби, публикација и извештаји са саветовања*. Уређивачки одбор обновљеног издања прокламовао је континуитет са

⁶⁰ Уводна реч, Корени I, Часопис за историографију и архивистику, Јагодина 2003.

претходним бројевима, чији се садржај засновао на истраживању архивске грађе из фондова Архива у Панчеву. Поред презентовања архивске грађе која се чува у Архиву, уредништво је одређено да *Информатор* садржи и прилоге од значаја за историју Панчева и шире околине и радове архивских радника из других архива, са темом из архивистике.⁶¹ Оваквом уређивачком концепцијом *Информатор* се сврстава у гласило са формом архивског часописа. Структуралном поделом која архивску делатност, архивску грађу и архивистику ставља у први план, *Информатор* сврстава у малобројне архивске часописе који немају амбицију да се представе као научни историографски, већ стручни архивистички часопис. Ово је свакако добро одмерен и реалан пут за једно архивско гласило које је поново покренуто после две и по деценије прекида у излажењу.

17. Историјски архив Суботица: *Ex Pannonia*, Гласник ИА Суботица (ISSN 0345-9151)

Ex Pannonia је почео да излази 1996. године као гласник Историјског архива Суботица, а последњи број (23) је објављен 2019. године. Није излазио у континуитету, јер су нека годишта излазила као двоброји и троброји.⁶² Први бројеви су објављивани уз подршку Министарства културе, Скупштине општине Суботица, а касније су извори финансирања били променљиви, јер су се поред ових укључивали и Покрајински секретаријат за културу АП Војводине, Град Суботица, а у последњим бројевима и фондација *Bethlen Gabor*. У првом броју је наведено да је циљ часописа допринос историографији и архивистици са циљем да обједини све установе културе у Суботици (Архив, Музеј, Библиотеку и Завод за заштиту споменика културе). У првом броју радови су настајали на основу докумената из Архива у Суботици, али је циљ био да се историографским радовима обухвати и знатно шире подручје. Часопис је у првим бројевима имао рецензенте из Архива Војводине и Музеја Војводине. Рубрике су у првом броју биле *Грађа, Истраживања и Прикази*, а у уводном тексту се наводи да ће сталне рубрике, поред ових, бити и *Библиографије* и *Из рада Архива*. Часопис је од почетка имао свој грб који је, као и корице, био ликовно решење академског сликара Ане Буквић Ивковић. Радови су имали напомене на крају текста, али без апстракта и кључних речи. Уз имена аутора није било података о установи из које су. Резимеа су била преведена на немачки језик, од другог броја и на мађарски. Садржај у првом броју био је преведен на мађарски, немачки и руски језик. Поред историографије и архивистике, објављивани су текстови из других сродних дисциплина, али проналазимо и радове који спадају у домен природних наука. Уредник првих бројева био је Зоран Вељановић, док је редакцију чинило шест чланова. Након двоброја (3-4/2000) уследио је и троброј (2003) у коме уредничку палицу преузима Стеван Мачковић са редакцијом из колектива. Рубрике су поново претрпеле промене.⁶³ Часопис се у почетку штампао

⁶¹ *Реч унапред*, Информатор, свеска 25, Панчево 2019.

⁶² Двоброј 3-4 изашао је 2000. године поводом 100 година Архива Србије, а следећи троброј 5,6,7/2003, бр. 8/2004 и 9-10/2006.

⁶³ *Из рада установе, Истраживања, студије, чланци, Грађа, Прикази*. Повремено се у бројевима јављала и рубрика *Библиографија, Из архивске праксе*.

на српском језику на ћирилици, а у каснијим бројевима на језицима и писмима аутора, на српском, хрватском и мађарском. Невеликог обима (просечно око 100 страна), углавном садржи радове из историографије писане на основу архивске грађе. У мањој мери има и радова из архивске теорије и праксе. У скоријим бројевима (17-21) часопис није имао већих измена, задржао је уредника, редакцију, формат, а рубрике су незнатно измењене: *Студије* (завичајна историја, историја здравства, историја спорта), *Архивистика*, *Из архивске грађе*, *Из рада архива* и *Прикази*. Ово је један од ретких часописа за који су редовно објављиване библиографије.⁶⁴

18. Архив Војводине: *Археон*, *Часопис Архива Војводине* (ISSN 2620-1205)

Археон је најмлађи часопис који објављују архиви у Србији и на основу виђеног у прва два броја има велики потенцијал. Часопис одликује пријатан спољашњи изглед и ненаметљив дизајн. До сада су изашла два броја, за 2018. и 2019. годину. Оба броја су не малог обима (први има 447 страна, други 510). Главни и одговорни уредник је др Небојша Кузмановић, директор Архива Војводине, а одговорни уредници су др Борис Булатовић и др Драгана Катић, обоје из Архива Војводине. Главни и одговорни уредник у свом уводном тексту за први број најављује да ће часопис објављивати научне радове, *истраживања и информације из области архивистике, документаристике, конзервације, историографије и других сродних дисциплина које инклинрају ка архивистичкој науци*, као и да је циљ да се представе пре свега радови запослених у Архиву Војводине, али и других колега из Републике Србије и иностранства. Редакцију чине домаћи и страни стручњаци.⁶⁵ У импресуму су наведени лектори, коректори, дизајнер и преводиоци на руски и енглески. Часопис је до сада излазио у 300 примерака, једном годишње. Сарадници часописа су из више земаља.⁶⁶ Текстови су распоређени по рубрикама: *Архивистика* (први број 12 радова), *Историографија* (први број 9), *Прилози и грађа* (6), *Културна баштина* (4), *Конзервација и рестаурација* (4) и *Извештаји о активностима и прикази* (7) - укупно 42 ауторска текста. Уочљиво је да већину аутора (22) чине потписани са академским звањима доктора или магистра наука. Радови су објављивани на српском, енглеском, руском и словеначком. На крају публикације дато је упутство сарадницима на српском језику. Сви радови су опремљени афилијацијом уз име аутора, УДК бројем, сажетком, кључним речима, резимеом и преводом истог на енглески, као и напоменама уз текст. Радови на страним језицима имају превод резимеа на српски језик. Други број је верна копија првог и по концепцији и по

⁶⁴ Зоран Вељановић, Дијана Мусин, *Библиографија часописа Ex Pannonia, бројеви 1-16, 1996-2012*, Мало историјског друштво - Библиотека Града Новог Сада, Нови Сад 2012; Дијана Бореновић, *Библиографија Ex Pannonia, 17-21, 2013-2017*, Ex Pannonia, бр. 22, Суботица 2018, 73-82.

⁶⁵ Др Михаил Ларин са Руског државног универзитета за хуманистику у Москви, др Чарлс Фаруђа (Национални архив Малте), мр Дејан Јакшић (Архив Војводине), др Марош Мелихарек (Универзитет Павел Јозеф Шафарик из Словачке), др Филип Крчмар (ИА Зрењанин) и Љубица Будаћ (Архив Војводине).

⁶⁶ У првом броју из Србије, Русије, Хрватске, Барбадоса, Малте, Словеније Румуније, Казахстана, Вијетнама и Хрватске, а у другом броју из Србије, Хрватске, Шведске, Вијетнама, Украјине, Русије и Кеније.

дизајну, а број чланака из архивистике је порастао на 13. Уз признање уредницима и издавачу, ово је свакако пример добро осмишљеног и квалитетног часописа од првог броја, те ће сигурно врло брзо бити предмет категоризације.

19. Историјски архив „Топлице“, Прокупље: *Топлички зборник, Часопис за друштвено-хуманистичке науке (ISSN 2466-5371)*

Топлички зборник, у издању Историјског архива и Народног музеја „Топлице“, покренут је 2016. године. Часопис је према опредељењу редакционог одбора шире оријентације и отворен је за многобројне друштвено-хуманистичке научне дисциплине, што је назначено и у наслову. Уредници Топличког зборника су Милан Стојановић и Дарко Жарић. У редакционом одбору су др Божица Младеновић, др Саша Д. Станојевић, др Дмитар Тасић, др Предраг Ј. Марковић, др Миљан Милкић, др Емина Зечевић, др Радоје Костић, др Миливоје Мађејка, Милан Стојановић, Дарко Жарић и Драган Лекић (секретар). Часопис излази једном годишње и до сада је укупно штампано четири броја у четири годишта. У погледу опремања издања, поред савремено дизајниране предње корице, приметно је постепено усавршавање и усклађивање часописа према издавачким и научним захтевима. Од трећег броја унапређена је физиономија часописа. Импресум је само на српском језику и садржи основне елементе: назнаку издавача, имена уредника, чланова редакционог одбора и лектора, тираж и ISSN број. Насловна страна са називом часописа је само на српском, док је садржај на крају часописа на српском и енглеском језику без дефинисаних рубрика. Трећи број подељен је у два дела: први је тематски и садржи радове са одржаног Округлог стола поводом 100 година ослобођења Прокупља у Првом светском рату под насловом *Гвоздени пук - најодликованији српски пук*, а други је насловљен као *Редовни део*. Такође, од трећег броја унапређено је и опремање чланака. Насловне стране чланака садрже име аутора, афилијацију, наслов, апстракт и кључне речи. На крају текстова су листе извора и литературе и резимеа и кључне речи на енглеском језику. У овом броју штампано је и *Упутство за ауторе* са упутством и примерима за цитирање, које у потпуности одговара Актуо уређивању научних часописа. У четвртном броју Зборника (2019), који је представљен као тематски, публиковани су радови са одржаног Међународног научног скупа *Топлички устанак 1917. године – 100 година касније*.

Запажа се континуирана тенденција уредника и редакције *Топличког зборника* ка усавршавању издања, што би у будућности могло довести до научне верификације и категоризације часописа.

БИЛТЕНИ

1. Историјски архив Београда: *Билтен Историјског архива Београда (ISSN 2334-6752)*

Изашао је само број 1 за 2012. годину, а уредник је била Олга Латинчић. Како се у уводном тексту броја каже, „идеја је да се овим путем стручна, а и шири јавност информисе о раду и активностима Историјског архива Београда, да се презент-

тују научни и стручни радови чија ће тематика бити архивистика, али да часопис буде отворен и за друге сродне области⁶⁶. Такође се наводи да је часопис замишљен да буде *превасходно, информативног карактера, а односи се на активности Архива од 2006. до 2011. године*. Објављен је само један број и доступан је на интернет страници овог Архива.⁶⁷

2. Историјски архив Пирот: Архивски дневник, информативни билтен

Овај билтен нема свој ISSN број. Излазио је до сада три пута, за 2017, 2018. и 2019. годину, више као годишњи извештај о раду овог архива за интерну и локалну употребу.

ПУБЛИКАЦИЈЕ СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА

133

1. Друштво архивских радника Војводине: Архивски анали, Часопис Друштва архивских радника Војводине (ISSN 0354-3072)⁶⁸

У тренутку када је Друштво архивских радника Србије стагнирало у свом раду, Друштво архивских радника Војводине покушало је да промени ту ситуацију, па су 1992. године покренули часопис под називом *Архивски анали* са циљем унапређења *племенитог посла на заштити архивске грађе*, како каже Милена Поповић Субић, главни и одговорни уредник, у свом обраћању поводом петог броја часописа. Покретач и први уредник био је Ненад Предојевић, потом Милена Поповић Субић, док је од броја 8 главни и одговорни уредник Југослав Вељковски, а уредник Зоран Вељановић. Убрзо након објављивања првог и другог броја настао је прекид у излажењу, па је трећи број објављен 2006, четврти 2007, пети 2009, шести 2011, седми 2013. године, док су бројеви од 8 до 11 изашли само у електронском облику. Након обнове излажења (од бр. 3 до бр. 8), часопис се објављивао на ћирилицу, а рубрике су биле променљиве: *Прописи о архивској делатности, Статут, Упутство за израду водича кроз архивске фондове архива у Војводини, Из архивске грађе, Из рада Архива, Хронологија за све архиве 1993-2004. у Војводини, Прикази изложби, публикација, извештаји са саветовања*. Карактеристика трећег и четвртог броја је да су у њима претежно објављени чланци са саветовања које је организовало Друштво архивских радника Војводине. У петом броју уредништво потписује Владимир Иванишевић, а главни и одговорни уредник је Милена Поповић Субић.⁶⁹

⁶⁷ https://www.arhiv-beograda.org/images/publikacije_elektronske_pdf/Bilten%20IAB%202012.pdf (приступљено 14. 8. 2020)

⁶⁸ Часопис је имао и упредне наслове до 2006. *Архивные анналы, Archives annals, Archivannalen, Les annals des archives*, а од 2006. године уместо *Часпис архивских радника Војводине* мења назив у *Часопис Друштва архивских радника Војводине*. Изашли су бројеви: 1/1992/, 2/1993, прекид 3/2006, 4/2007, 5/2009, 6/2011, 7/2013, 8/2014, 9/2015, 10/2016, 11/2017.

⁶⁹ Редакцију овог броја, поред њих, чине и Весна Башић, Зоран Вукелић, Фриђеш Ујhazi, Вера Николић, Југослав Вељковски, Милован Ристић, Татјана Стеванчев, Миљивоје Спасојевић, Милан Белобабић и Јасмина Латинковић, а у броју 8 др Слободан Бјелица, др Горан Васин, Зоран Вељановић, Југослав Вељковски, Владимир Дудић, Илија Јовановић,

Радови имају напомене уз текст, УДК број, афилијацију за ауторе и резиме уз сваки рад на српском, као и сажетак и кључне речи. Од броја 8 рубрике су *Архивистика*, *Историографија*, *Архивска грађа* и *Библиографија*. Наведено је и да су радови рецензирани. Резимеа су преведена на енглески језик. Спољашњи изгледа часописа је претрпео измене, а корице које су претходно биле беле, касније су добиле боју. У осмом броју штампана је и библиографија часописа за првих пет бројева, а исту потписују Зоран Вељановић и Дијана Бореновић.⁷⁰ Иако је часопис конципиран као првенствено архивистички, за унапређење струке, релативно је мали број радова који се бави архивском теоријом и праксом, а већина њих се односе на архивску грађу у смислу њеног презентовања. Часопис није категорисан.

2. Архивистичко друштво Србије: *Архивски гласник*, *Информативни билтен Архивистичког друштва Србије (ISSN 1820-6298)*

Архивски гласник почео је са излажењем 2007. Године као резултат обнове рада тадашњег Друштва архивиста Србије, са циљем да буде гласило овог струковног друштва, јер је дотадашњи часопис *Архивски преглед* престао са излажењем. Његово излажење је замишљено као „периодично“. С обзиром да је и у наслову наведено да је у питању информативни билтен, он доноси прилоге кратке форме о активностима Архивистичког друштва Србије, разматра актуелне проблеме у струци, покреће стручна питања и нуди решења и редовно доноси информације о раду Архива Србије и доделе годишње награде *Златна архива*. Часопис је до сада изашао у 14 бројева. Први је изашао у децембру 2007. године, потом су четири броја квартално изаша у 2008. години, потом шести број у марту 2009, седми и осми као двоброј у децембру исте године, а девети тек у децембру 2014. године, када је Друштво после четворогодишње стагнације поново почело са радом. Следећи бројеви (10-13) излазили су једном годишње. Уредник првих шест бројева био је Милча Мадић, а у шестом су му се придружили и Љубинка Шкодрић и Татјана Мишић. Бројевима 7-8, 9, 10 уредништво потписује Татјана Мишић, за број 11 Мирослав Дучић, док је бројеве 12, 13 и 14 уређивала Љиљана Дожић. У последња два објављена броја приметна су модернија дизајнерска решења, а садржајно је унапређен у смислу увођења целине „Тема броја“ где се актуелна тема обрађује из пера неколико аутора. Значајно је порастао и обим билтена. Иако наизглед кратки, неоптерећујуће форме, чланци објављени у *Архивском гласнику* и те како могу бити покретачка снага и усмерење српској архивистичкој јавности, али и својеврсно документовање текућих архивских активности.

АРХИВСКИ ЧАСОПИСИ НА ИНТЕРНЕТУ

У данашње време научна сазнања имају снагу само ако су у релативно кратком временском интервалу од објављивања доступна ширем кругу читалаца и корисника из различитих земаља. То је изводљиво ако су та научна сазнања похрање-

Филип Крчмар, Нада Лемајић, Тибор Молнар, др Ивана Спасовић и Бранислав Ђурчић.

⁷⁰ Зоран Вељановић, Дијана Бореновић, *Библиографија часописа Архивски анали 1-5 (1992-2009)*, Архивски анали, бр. 8, Нови Сад 2014, 145-164.

на у електронској форми на Интернету и тиме доступна и проверљива. Најчешћи начини доступности научних и стручних часописа јесу научне базе установа које објављују часопис или библиотечких установа, односно различитих дигиталних репозиторијумима (складишта или архива).

У непрегледном мору електронских информација немогуће је без уређеног система архивирања пронаћи било шта. Тако је за проналажење сваког појединачног чланка у електронском окружењу утврђен DOI број (*Digital Object Identifier*) који *уместо сигнатуре - ознаке места одређене публикације на полици библиотеке, приказује његово место на глобалној Интернет мрежи. Помоћу DOI броја могуће је да се дигитални објекат пронађе и када промени сервер.*⁷¹ У Србији се DOI бројеви чланцима из научних часописа додељују од 2005. године преко Центра за научне информације Народне библиотеке Србије (*doiSerbia*), уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја које предлаже укључивање часописа у DOI систем на основу Библиометријског извештаја о часописима⁷² који се објављује сваке године. Библиометријски извештај о часописима у Србији састављају Центар за евалуацију у образовању и науци и Математички институт САНУ, а објављује се на сајту Министарства образовања, науке и технолошког развоја. Тренутно је на DOI листи у Србији, према објављеним подацима, 55 часописа.⁷³

У свету постоје бројне базе за приступ научним часописима како у форми слободног приступа (*open access*), тако и уз претплату за комерцијалне часописе. Један од најтраженијих сајтова са линковима за доступне рецензиране часописе је *DOAJ (Directory of Open Access Journals)*⁷⁴ Универзитетске библиотеке Универзитета у Лунду (Шведска) који има линкове до више хиљада слободно доступних рецензираних часописа и више стотина хиљада чланака у отвореном приступу из свих области наука.⁷⁵

У Србији је приступ домаћим и светским часописима научној популацији

⁷¹ dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 4-5.

Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020).

О DOI броју детаљније на: https://kobson.nb.rs/razresavanje/razresavanje/doi_brojeva.90.html (приступљено 1. 9. 2020)

⁷² <http://www.mpn.gov.rs/casopisi/>

⁷³ О *doiSerbia* више на:

[https://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji/casopisi_u_crossref-u_\(doi\).22.html,%20%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BA%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%20%D1%83%20%D0%94%D0%9E%D0%98%20%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B0%20http://www.doiserbia.nb.rs/](https://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji/casopisi_u_crossref-u_(doi).22.html,%20%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BA%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%20%D1%83%20%D0%94%D0%9E%D0%98%20%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B0%20http://www.doiserbia.nb.rs/) (приступљено 1. 9. 2020). На истом месту може се видети и списак часописа који се налазе на листи *doiSerbia*: <http://www.doiserbia.nb.rs/> (приступљено 1. 9. 2020)

⁷⁴ <https://doaj.org/> (приступљено 28. 8. 2020)

⁷⁵ О DOAJ, али и другим базама научних часописа и чланака детаљније у: dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 24-38. Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020)

омогућен преко Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку (КоБСОН).⁷⁶ КоБСОН је од оснивања финансирало Министарство науке Републике Србије. Право претраживања у овој бази имају сви запослени у академским истраживачким и здравственим институцијама чији је оснивач Влада Републике Србије, студенти у библиотекама свог факултета или Универзитетској библиотеци преко Академске мреже Србије (*АМРЕС*),⁷⁷ а дозвољен је само из државних институција. Приликом приступања потписује се лиценца о придржавању права коришћења, а добијање лиценце је бесплатно.⁷⁸

Један од најкоришћенијих сервиса КоБСОН-а је *Hauu* у *WOS-u* (*Web of Science*) који обухвата око 12.000 водећих часописа из свих научних области. У ову базу се преузимају чланци у којима су аутори навели адресу институције у Србији у својој афилијацији.⁷⁹

Ретки су часописи из Србије који се налазе у великим светским научним базама, посебно из области хуманистичких наука, а о архивистици и архивским часописима да и не говоримо (јасно је да их тамо нема).⁸⁰ У Србији чланке из домаћих референтних часописа можемо наћи преко Виртуелне библиотеке Србије⁸¹ или Српског цитатног индекса *SCIndeks*.⁸² Претрагом на *SCIndeks*-у не проналази се ниједан архивистички часопис.

Један од најважнијих елемената да неки часопис буде у светским базама јесте цитираност радова његових аутора. Наука која се бави мерењем и праћењем цитираности и утицаја часописа и радова у науци назива се библиометрија.⁸³ У свету су најпознатије цитатне базе података *Web of Science* и *SCOPUS*, које су комер-

⁷⁶ <https://kobson.nb.rs/kobson.82.html#.X0TgAcgzbc>. Он је настао како би се са што мање новца обезбедио приступ до што више извора научних информација. Покренут је 2001. године на иницијативу Народне билбиотеке Србије, Библиотеке Матице српске, Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, Универзитетске библиотеке „Никола Тесла“ из Ниша, Универзитетске библиотеке у Крагујевцу, Библиотеке САНУ и представника Заједнице библиотека универзитета у Србији и Заједнице матичних библиотека Србије. Видети и: dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 6.

Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020)

⁷⁷ <https://www.amres.ac.rs/cp> (приступљено 1. 9. 2020)

⁷⁸ https://kobson.nb.rs/nacini_pristupa/nacini_pristupa.30.html (приступљено 28. 8. 2020)

⁷⁹ https://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji.142.html (приступљено 28. 8. 2020)

⁸⁰ Листу часописа из Србије који су реферисани у водећим светским научним базама можете видети овде: https://kobson.nb.rs/nauka_u_srbiji/referisani_casopisi.23.html#374 (приступљено 28. 8. 2020)

⁸¹ http://vbshome.vbs.rs/sr/o_cobissu/VBS_centar-sc.asp

⁸² <https://scindeks.ceon.rs/> (приступљено 28. 8. 2020). Према подацима са сајта ове институције, индексирано је 267 часописа, 103.993 радова и 1.624.762 референци.

⁸³ dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 43-45.

Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020).

цијалне и плаћају се, док је приступ бази *Google Scholar* бесплатан.⁸⁴ Код нас се праћењем цитираниости радова баве Центар за евалуацију у образовању и науци (ЦЕОН)⁸⁵ и Математички институт САНУ⁸⁶ на основу чијих извештаја се утврђује листа категорисаних часописа у Србији.

Отворени приступ (*Open Access*)

У циљу што шире доступности садржаја из различитих области науке и културе Покрет за отворени приступ (*Open Access*) подразумева да сваки корисник који има приступ интернету било где у свету има право да чита, преузима, чува, штампа и користи дигитални садржај радова који су објављени у отвореном приступу са једином обавезом да их исправно цитира.⁸⁷ Овај покрет је настао као реакција на високе цене комерцијалних часописа који на тај начин онемогућавају или отежавају приступ до нових научних сазнања. Питање отвореног приступа дефинише *Будимпештанска иницијатива за отворени приступ* (2020. године) коју су подржале многе институције и појединци.⁸⁸ У нашем окружењу, Хрватска је једна од земаља која је донела *Хрватску декларацију о отвореном приступу*.⁸⁹ У Србији је усвојен *Правилник о спровођењу платформе за отворену науку* Министарства просвете, науке и технолошког развоја.⁹⁰ Иако отворени приступ представља проблем за очување ауторских права, односно даје веће могућности за неетичко понашање појединаца и злоупотребу садржаја, он даје и веће могућности за уочавање управо таквог понашања, а утицај отвореног приступа за развој науке и ширење научних садржаја је немерљив.⁹¹

⁸⁴ Више о цитатним базама: dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 48-56. Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020)

⁸⁵ <https://www.ceon.rs/index.php?lang=sr> (приступљено 1. 9. 2020)

⁸⁶ http://www.mi.sanu.ac.rs/novi_sajt/rs/ (приступљено 1. 9. 2020)

⁸⁷ dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 62. Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020).

⁸⁸ dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena vrednosti*, 63. Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020).

Текст Будимпештанске декларације доступан је на: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/read> (приступљено 2. 9. 2020)

⁸⁹ http://www.uaos.unios.hr/artos/Hrvatska_deklaracija_o_otvorenom_pristupu.pdf (приступљено 25. 8. 2020)

⁹⁰ https://kobson.nb.rs/upload/documents/Pravilnik_o_sprovođenju_Platforme_za_otvorenu_nauku_MPNT_2018.pdf (приступљено 25. 8. 2020). Више о отвореном приступу у Србији на: https://kobson.nb.rs/mo%C5%BEda_vam_zatreba/open_access.121.html (приступљено 25. 8. 2020)

⁹¹ Већина ауторских дела у режиму отвореног приступа заштићена је *Creative Commons License* (настала 2001. као резултат ангажовања групе стручњака који се баве интелектуалном својином и правном заштитом у САД). Седиште организације је у Масачусетсу, Сан Франциску и Лондону. <https://creativecommons.org/licenses/> (приступљено 1. 9. 2020); dr Stela Filipi-Matutinović, *Elektronski izvori informacija u nauci, značaj, vrste, dostupnost, procena*

Дигитални репозиторијум Народне библиотеке Србије

Репозиторијум (лат. *repositorium*) је организована збирка различитих докумената у дигиталном облику. Највећи светски каталог дигиталних репозиторијума отвореног приступа је ROAR (*Registry of Open Access Repositories*)⁹². Дигитални репозиторијум Народне библиотеке Србије⁹³ складишти све домаће научне часописе, како у папирном, тако и у електронском облику. У договору са Министарством просвете, науке и технолошког развоја, како се наводи на сајту Дигиталне НБС, сви издавачи и уредништва часописа достављају за Репозиторијум НБС папирну и електронску верзију објављених свезака *ради трајног чувања и употребе у оквиру програма Министарства... ради праћења, вредновања и промовисања домаћих научних часописа*. Од часописа које објављују архивске установе, а налазе се у дигиталној бази НБС, наводимо *Архив* – Часопис Архива Југославије (за сва годишта од 2000. до 2019); *Археон* - часопис Архива Војводине доступан је за два годишта колико је објављено (2018-2019); *Гласник* ИА Ваљево за годишта 2006-2018; *Наша прошлост* за годишта 2005-2015; *Расински анали* за годишта 2006-2017; *Баштиник* за годишта 2011-2018; *Пешчаник* за годишта 2012-2019; *Годишњак Историјског архива Града Новог Сада* за годишта 2009-2019; *Годишњак Историјског архива Пожаревац* – *Записи* за сва годишта 2012-2019; *Споменица* Историјског архива „Срем” доступна је у папирном облику за сва годишта (2002-2019), а у електронском недостају за 2002. и 2003. годину; *Ex Pannonia* Историјског архива Суботица за годишта 1996-2019; *Историјска баштина* доступна је у електронском облику за период од 2008 (бр. 17) до 2019. године, а у папирном облику је евидентирано да недостаје за 2017, 2018 и 2019. годину. Остали часописи нису евидентирани у Дигиталном репозиторијуму Народне библиотеке Србије.

Требало би очекивати да у дигиталном добу у коме живимо часописи буду доступни за читање и у електронском облику на сајту установа које их објављују. Међутим, то често није случај. На сајту своје установе доступни су часопис Архива Југославије и часопис Архива Војводине, док је за часопис МИА Ваљево кроз библиографију могуће доћи до пуног текста сваког броја.⁹⁴ Код часописа *Архивско наслеђе* на сајту Архива „Тимочке крајине” видљиве су само корице са основним подацима о публикацији и то не за све бројеве,⁹⁵ Часопис *Корени* доступан је за годишта од 2003. до 2016. на сајту архива,⁹⁶ док часописа *Attendite* нема на сајту установе ни у ком облику. Часопис „Шумадијски анали” само је побројан по годиштима, без доступности у електронском облику до сада објављених бројева.⁹⁷

vrednosti, 75. Доступно на: http://arhiva.unilib.rs/unilib/edukacija/Tekst_za_kurs_za_doktorante_2011.pdf (приступљено 25. 8. 2020)

⁹² <http://roar.eprints.org/> (приступљено 25. 8. 2020)

Више о репозиторијумима: <https://unilib.libguides.com/c.php?g=660498&p=4664241>

⁹³ <http://repositorijum.nb.rs/> (приступљено 1. 9. 2020)

⁹⁴ <http://istorijskiarhiv.rs/glasnik/> (приступљено 14. 8. 2020)

⁹⁵ <http://arhivzajecar.org.rs/arhiva/izdanjaarhivskonasledje.htm> (приступљено 14. 8. 2020)

⁹⁶ <http://www.arhivja.org.rs/publikacije.html> (приступљено 14. 8. 2020)

⁹⁷ <http://www.istorijskiarhivsumadije.com/clanci/izdanja/periodicna-publikacija.html> (приступљено 14. 8. 2020)

За часопис *Наша прошлост*, који објављују Историјски архив Краљево и Народни музеј Краљево, нема ни на једном од сајтова ове две установе никаквих података са напоменом да је сајт музеја у изради. *Расински анали* нису доступни на Глобалној мрежи, јер Историјски архив Крушевац нема свој веб сајт. Часопис *Баитиник* ИА Неготин на сајту архива има само доступну библиографију, али без могућности читања чланака,⁹⁸ док је нишки *Пеишчаник* на недавно редизајнираном сајту доступан али у пуном тексту за број 1 и бројеве 17 и 18, а сваки чланак у тим бројевима је доступан појединачно.⁹⁹ *Годишњак Историјског архива Града Новог Сада* доступан је у целини на сајту Архива од броја 3 до броја 11¹⁰⁰; часопис *Записи* доступан је за све бројеве на сајту архива у Пожаревцу¹⁰¹; *Споменица* ИА „Срем” није видљива на сајту свог Архива, док је *Ex Rapania* доступна за сва годишта у пуном облику за преузимање.¹⁰² *Историјска баитина* је на сајту свог издавача доступна за бројеве 17-20 и 23 и 27, а доступна је и библиографија часописа.¹⁰³ Часопис *Изворник* на сајту установе има библиографију по ауторима и бројевима, а бројеви 26, 28, 29, 30, 31, 32 су доступни у *pdf* формату.¹⁰⁴ *Архивски анали*, часопис ДАРВ, доступан је на сајту Друштва али само за бројеве 10 и 11.¹⁰⁵ *Топлички зборник* није доступан на сајту установе издавача. *Архивски гласник*, билтен АДС, доступан је у *pdf* формату за све бројеве на сајту АДС.¹⁰⁶ Помињемо и Билтен ИА Београда који је доступан на сајту установе¹⁰⁷, док *Информатор* ИА Панчево није видљив на сајту установе, осим обавештења да је поново покренут, као ни *Архивски дневник*, билтен ИА Пирот.

Логично питање је зашто су часописи које финансира локална самоуправа, односно Министарство културе и информисања, односно држава, у значајном броју скривени од потенцијалних читалаца. Да би добио на читање неки архивистички часопис читалац мора отићи у читаоницу Архива или у библиотеку у већем броју случајева. Поставља се питање зашто се штампају и објављују часописи ако нису доступни за коришћење на најједноставнији могући начин, бар на сајтовима својих установе! Да не говоримо да на такав начин учествују у остваривању своје мисије, у едукацији публике и ширењу научних сазнања о прошлости свога краја, достигнућима, али и проблемима својих установе.

⁹⁸ <http://www.arhivnegotin.org.rs/news/category/18> (приступљено 14. 8. 2020)

⁹⁹ <https://arhivnis.rs/Izdavacka%20delatnost/Pescanik/Pescanik%20brojevi.html> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰⁰ <http://www.arhivns.rs/publikacije/> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰¹ <https://arhivpozarevac.org.rs/IzdavackaDelatnost.htm> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰² http://expannonia.suarhiv.co.rs/ser/_23 (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰³ <http://arhivue.org.rs/istorijska-bastina/> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰⁴ <http://www.arhivcacak.org.rs/index.php?page=izdavacka-delatnost> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰⁵ <http://www.darv.org.rs/> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰⁶ <http://arhivistickodrustvosrbije.org.rs/index.php/izd-v-sh-v/rhivs-i-gl-sni> (приступљено 14. 8. 2020)

¹⁰⁷ <https://www.arhiv-beograda.org.rs/bilten> (приступљено 14. 8. 2020)

УРЕЂИВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ЧАСОПИСА

Издавање и уређивање часописа у Србији регулисано је прописима који су засновани на међународним стандардима (ISO 4, 8, 18, 214, 215, 690, 999, 5122) и универзалним библиотечким и библиометријским правилима.¹⁰⁸ Уређивање часописа захтева низ припремних фаза и процедуралних поступака од којих зависе квалитет и ранг публикације. Уредништво (редакција)¹⁰⁹ пројектује часопис, одређује његову физиономију, дефинише све формалне и садржајне издавачке захтеве, израђује упутства ауторима и рецензентима, води регистар приспелих радова, листу рецензената и регистар рецензија, одговоран је за одржавање периодичности издања и исправно и тачно ажурирање библиографских података и библиометријских индикатора. Поред одговорности за целокупно издање, уредништво се стара о квалитету радова, предлажући их за штампање по прибављеном стручном мишљењу. Научну анализу радова обављају главни уредник и чланови уређивачког одбора (редакционог одбора) као оперативни уредници. Чланови уређивачког одбора могу бити истовремено и рецензенти или се њихов избор врши на основу стручне процене главног уредника. Посебним *Актом о уређивању научних часописа* који доноси министар просвете, науке и технолошког развоја регулише се *опремање часописа у целини и чланака као његових саставних делова*.¹¹⁰ Даље ћемо навести неке од основних карактеристика добро уређених часописа.

Наслов часописа, као „трајна одредница“, исписује се увек у истом типографском облику и треба да одговара садржају који објављује. Може садржати и поднаслов којим се ближе одређује научна дисциплина којој часопис припада. Превод наслова на страни језик не сме одговорати наслову неког иностраног часописа.

Импресум треба да садржи назив издавача, имена, функције и афилијације чланова уредништва и издавачког савета, адресу уредништва са контакт подацима, имена лектора, коректора, преводиоца, назив штампарије, место штампања и тираж, као и назив библиографских база које индексирају часопис.

Сваки часопис у папирном или електронском облику (електронски часопис) идентификује се међународним стандардним, осмоцифреним бројем за штампане и електронске серијске публикације (ISSN, e-ISSN). Народна библиотека Србије додељује и УДК број којим се означавају област и научна дисциплина часописа и најчешће се исписује уз ISSN број.

¹⁰⁸ *Закон о издавању публикација*, Службени гласник Републике Србије, бр. 37/91, 53/93, 67/93, 48/94, 135/2004, 101/2005; *Закон о научноистраживачкој делатности*, Службени гласник Републике Србије, бр. 110/2005. О издавачком процесу и објављивању у научним часописима, статистичком вредновању и библиографским и цитатним базама, видети у: Андреас Екснер, *Увод у објављивање научних публикација, претходна искуства, концепти, стратегије*, Центар за промоцију науке, Београд, 2016, а електронско *open access* издање на <http://nauka.cpn.rs> (приступљено 14. 8. 2020).

¹⁰⁹ Термин уредништво или редакција у ширем контексту односи се на функцију одговорног уредника (који може бити и главни уредник) и уређивачки одбор, са главним уредником на челу и оперативним уредницима.

¹¹⁰ *Акт о уређивању научних часописа*, <http://www.mpn.gov.rs/casopisi/> (приступљено 14. 8. 2020. године)

Уз претходну регистрацију институције (издавача), часопису се може доделити и DOI број (дигитални идентификатор објекта) за дигитално конвертоване садржаје на интернету. Посебна бројчана ознака (DOI) уноси се на почетној страни чланка.¹¹¹

Подаци о периодичности и учесталости издавања свезака часописа одређују се приликом каталогизације и доделе ISSN броја. Наводе се у свакој свесци у импресуму или на другом истакнутом месту. Годиште (волумен) часописа уноси се континуирано римским бројевима, а свеске према динамици излагања арапским бројем, почевши од броја 1 за свако годиште. Обавеза издавача и уредништва је да правовремено издају свеске у складу са пројектованом периодичношћу. Промена периодичности евидентира се изменом каталогизације. Издавање ванредних, специјалних, допунских бројева не може бити саставни део волумена часописа, док се тематски бројеви могу уврстити у волумен. Кумулативно штампање двоброја или више бројева свезака не сматра се редовним излагањем часописа.

Садржај часописа (свезака) се, по правилу, прилаже на почетним странама, са пуним насловима чланака и презименима и именима аутора.

Опремање чланака и њихова категоризација представљају најважнији задатак уредништва и аутора. Уредништво мора да припреми упутство ауторима, које се штампа у једном броју часописа годишње, а које мора да буде детаљно и да садржи све техничке и садржајне захтеве чланака и дефинисане формате табеларних и графичких приказа, као и податке о преносу ауторских права на часопис. Формат и начин цитирања референци са навођењем примера за сваку врсту цитираног извора неизоставни су део упутства. Издавачима и уредницима се препоручује израда електронских образаца (*template*) за формирање чланка и референци.

Чланак би требало да има стандардну опрему: наслов, који треба да буде јасан и ефектан (исписује се на српском и енглеском језику); пуно презиме и име аутора (пожељно је са средњим именом) и назив и седиште установе (афилијација) у којој је аутор запослен (исписује се иза имена аутора, без навођења функције и звања аутора). Адреса и е-адреса аутора дају се у напомени на првој страни чланка.

Сажетак (апстракт) и резиме су неизоставни у изради научног чланка. Сажетком аутор даје крагак приказ садржаја чланка (сумира рад), описује проблем и наводи циљеве и методе истраживања, постигнуте резултате и закључак. Текст сажетка може бити на српском и енглеском и садржи између 100 и 250/300 речи. Уместо сажетка на енглеском језику, најчешће се прилаже резиме који је, у ствари, сажетак у нешто проширеном облику. Исписује се на крају чланка, после одељка литература и може бити до 1/10 дужине прилога. Иза сажетка на српском, односно иза резимеа чланка на страном језику, дају се кључне речи које су неопходне за потребе индексирања, претраживања и категоризацију чланка.¹¹² Садрже до десет

¹¹¹ О DOI броју видети претходни текст у делу са поднасловом „Часописи на Интернету”.

¹¹² Међународне библиографске и цитатне базе података користе аутоматске претраживаче који прегледају кључне речи и наслове радова. Зато треба водити рачуна да се кључне речи не понављају из наслова рада, пошто се он посебно филтрира и истовремено, избежавати речи које су сувише регионалног карактера или немају истоветно или универзално значење у преводу на стране језике.

најважнијих термина и фраза који описују садржај прилога. Најчешће се на крају чланка исписују хронолошким редом датуми када је редакција примила и прихватила чланак, као и датум пријема евентуалне корекције.

Научни статус једног часописа огледа се и у исправном и доследном навођењу референци. Листа референци (литературе) даје се у засебном одељку чланка у складу са усвојеним форматом прописаним упутством аутора. Препоручује се употреба формата који су подржани у међународним базама за вредновање и рангирање часописа и Српском цитатном индексу. Списак коришћене литературе у раду објављеном у часопису најчешће садржи само примарну литературу.

Научни статус и референтност једног часописа условљена је и категоризацијом чланака. Категорију чланака предлажу рецензенти и чланови уредништва или уредници рубрика, а последњу реч даје главни уредник. Сваки научни рад оцењују бар два рецензента. Концепт рецензирања може бити анонимни, једнострано анонимни или јавни. Уобичајно је да се не открива међусобни идентитет рецензента и аутора, осим ако не постоји обострана сагласност о томе. Листа рецензента повремено се може објављивати у часопису.

Чланци у часопису могу бити научног, стручног и ваннаучног карактера. Потребно их је у самом садржају јасно издвојити и посебним рубрикама назначити. У научним часописима заступљени су оригинални научни радови, прегледни чланци, претходна и кратка саопштења, критичко издање архивске грађе¹¹³ и научна критика. Радови стручног карактера су стручни прилози, прикази, информативни прилози (уводници, коментари), календари догађаја, извештаји и информације са саветовања, скупова и конференција. *Оригинални научни рад* је текст који раније није објављиван, а који својом оригиналношћу и иновативним квалитетом доприноси постојећем знању. *Прегледни чланак (критички преглед)* је текст који пружа преглед истраживања одређене теме, литературе, досадашњих сазнања и резултата аутора и даје инструкције за даљи ток истраживања. Препознатљив је по аутоцитатима и углавном га пишу истакнути стручњаци у својој научној области. У форми *Претходног или кратког саопштења* излаже се научни резултат који је важан за даља истраживања и неопходно га је што пре објавити. *Стручни прилог* је текст који презентовањем нових метода и увођењем нових техника доприноси унапређењу практичних решења за одређене проблеме у дисциплини која се обрађује. Наведени типови радова претходно морају бити рецензирани да би били објављени у научном часопису. *Прикази књига или критички прикази* баве се новим књигама, њиховим садржајима и одликама. *Осврти* су чланци у којима аутор излаже лични став о неком стручном питању или виђење неке теме. *Календарима догађаја* уредници часописа најављују конференције, радионице, семинаре и слично. *Извештаје* такође пишу уредници часописа или организатори конференција, скупова, саветовања. У извештајима се износе повод организовања, остварени циљеви, сумарни садржај тема и најважнији детаљи. Ове форме не захтевају стручну рецензију.

¹¹³ *Упутство о архивским публикацијама*, Архивски преглед, бр. 1-2, Београд 1968, 108-109; Радован Самарџић, *Методи приређивања публикација архивске грађе*, Архивски преглед, 1, 1969, Београд 1969, 54-62.

Категоризацију и рангирање часописа обавља Министарство за просвету, науку и технолошки развој. За одређивање коефицијента „М-“ и импакт фактора међународних часописа користе се цитатне базе.¹¹⁴ *Правилником о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*¹¹⁵ научни часопис је дефинисан као публикација која објављује резултате научноистраживачког рада. Категорије међународних часописа означене су коефицијентима М-21а (међународни часопис изузетних вредности), М-21 (врхунски међународни часопис), М-22 (истакнути међународни часопис), М-23 (међународни часопис – на попису *JCR* није рангиран у првих 60% часописа) и М-24 (национални часопис међународног значаја).

Национални часописи рангирани су према коефицијентима М-51 (врхунски часопис националног значаја), М-52 (истакнути национални часопис), М-53 (национални часопис) и М-54 (домаћи новопокренути научни часопис). Национални научни часописи нису реферисани у међународним цитатним базама и рангирају се према Националном индексу. Врхунски часопис националног значаја (М-51) према библиометријским показатељима налази се у првих 30% часописа у својој научној области. Истакнути национални часопис (М-52) рангиран је између 30% и 60% часописа у научној области коју заступа. Национални часопис (М-53) према библиометријским показатељима није у првих 60% часописа у својој научној области. Ознаку М-54 носе часописи који су реферисани у Националном индексу и који задовољавају услове за уређивање научних часописа.

ЗАКЉУЧЦИ

Током анализе и прегледа часописа архивских установа у Србији наметнула су се питања у погледу избора профила гласила и којој циљној групи би требало да буду намењена; како повећати њихов квалитет и референтни ниво и који су то научни критеријуми које треба задовољити; како уједначити њихов концептуални садржај и форму и учинити их препознатљивим архивским гласилима који одговарају захтевима савремене архивистике и историјске науке; да ли је неопходно и оправдано да сваки архив има свој часопис, док национални архив (Архив Србије) нема стручно гласило и зашто поред толиког броја часописа (преко двадесет) нису сви доступни у електронској форми?

¹¹⁴ *JCR - Journal Citation Report, JSR Science Edition, JCR Social Science Edition. JCR Arts and Humanities* и *WoS - Web of Science*, или *Science Citation Index Expanded, Social Science Citation Index, Arts and Humanities Citation Index*. У области друштвених наука међународни часопис је и часопис реферисан у међународној бази *SJR – SCImago Journal Rank*. Више о импакт фактору на: https://kobson.nb.rs/vrednovanje/vrednovanje/prica_o_if.129.html (приступљно 19. 9. 2020)

¹¹⁵ *Правилник о поступку, начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача*, Службени гласник Републике Србије, бр. 24/2016, 21/2017, 38/2017.

Најпре бисмо истакли добре примере периодичних публикација у архивима, имајући у виду став да је првенствено стручно гласило неопходно свакој научној дисциплини, па самим тим и архивистици. У том погледу издваја се часопис Архива Југославије *Архив* који се декларише као архивистички (око 43% прилога из архивистике у односу на историографију), који у највећем обиму испуњава научне принципе о уређењу часописа, који је садржајно доследан и дисциплинован према пројектованој периодичности и у континуитету је реферисан према коефицијенту М-52 као истакнути национални часопис. Овом рангу часописа припадају и *Годишњак Историјског архива града Новог Сада* и *Записи* Архива у Пожаревцу од 2017, односно 2019. године. *Годишњак Историјског архива града Новог Сада* представљен је као историографски часопис, па према томе, у њему преовлађују радови историјске тематике са преко 70% у односу на архивистику. Записи су посвећени првенствено архивистици која је заступљена са 27,45% у посебној назначеној рубрици у односу на укупан број прилога у осталим рубрикама.

Највећи број категорисаних часописа архива у Србији рангиран је према коефицијенту М-53 као национални часопис. Овој групи припадају *Историјска баштина* (Архив Ужица), *Гласник* (Архив Ваљева), *Споменица Историјског архива Срем* (Архив у Сремској Митровици), *Пешчаник* (Архив града Ниша), *Баштиник* (Архив Неготина), *Шумадијски анали* (Архив у Крагујевцу) и *Наша прошлост* (Архив Краљева). *Историјска баштина* је насловљена као историографски и архивистички часопис са преовлађујућим радовима историјске тематике. Поред континуиране научне верификације од 2008. године, часопис редовно излази, радови се рецензирају и последњих година знатно је унапређено опремање чланака. *Гласник* Архива у Ваљево је часопис са дугом традицијом и представља се као стручни (архивистички). Издваја се у погледу потпуне опреме издања и чланака и одржавања сталног нивоа квалитета рецензирањем садржаја, као и презентовањем библиографије на интернет порталу. *Пешчаник*, часопис Архива града Ниша, категорисан је 2008. године, излази редовно и припада часописима најшире концепције, флексибилне и свеобухватне структуре, отворене према многим научним дисциплинама. Сличном профилу часописа припадају и *Шумадијски анали* Архива у Крагујевцу и *Наша прошлост*, заједничко издање Музеја и Архива у Краљеву. Због шире оријентације часописа, иако су декларисани и као архивистички, архивистика, посебно проблемске теме, минимално су заступљене у овим часописима. *Баштиник* Архива у Неготину рангира се редовно од 2013. године и искључиво је опредељен према историјским темама (у петнаест бројева само је дванаест чланака који се односе на архивистику).¹¹⁶

Према последњој категоризацији Министарства просвете, науке и технолошког развоја на листи категорисаних часописа 2019. године налазе се *Архив* (М-52); *Годишњак града Новог Сада* (М-52), *Записи - Годишњак Историјског архива Пожареваца* (М-52), *Баштиник* (М-53), *Историјска баштина* (М-53), *Пешчаник* (М-53) и *Споменица Историјског архива Срем* (М-53). Према томе, на листи кате-

¹¹⁶ У периоду 2010-2014. ови часописи су прелиминарно категорисани до испуњавања услова из Акта о уређењу научних часописа према оцени ЦЕОН-а.

горисаних часописа 2019. године уписано је седам, од укупно 19 часописа у издању архива (не рачунајући билтене, односно билтен АДС и часопис ДАРВ).

У погледу извора финансирања, у периоду од 2013. до 2020. године, из буџета Министарства културе и информисања Републике Србије по конкурсима који расписује ово министарство подржани су часопис Архива у Ужицу, *Историјска баштина* број 22 и специјално издање часописа *Шумадијски анали* Архива у Крагујевцу (*Шумадија и Крагујевац 1914-1945.*) и то 2013. године. Наредних година (2014. и 2015) из буџета Министарства културе финансирани су *Изворник* број 30, часопис Међуопштинског историјског архива у Чачку, и два броја билтена АДС - *Архивски гласник*. Од 2016. до 2020. године листе подржаних пројекта из буџета Министарства не садрже пројекте издавања и публиковања периодичних издања архива у Србији. Ова чињеница може се објаснити прећутним, сугестивним ставом комисија за избор пројеката у области заштите архивске грађе, да ће се подржати пројекти који се односе на непосредну физичку и техничку заштиту архивске грађе, а да ће се издавачка делатност, нарочито штампање серијских публикација, преусмерити на локалне и алтернативне изворе финансирања. Наравно, овакав став узрокован је и превеликом продукцијом архивских гласила и њиховим упитним квалитативним нивоом. Самим тим, већина архива у Србији годинама не конкурише пројектима за издавање периодичних публикација на расписане конкурсе Министарства за културу РС. Архивска издавачка делатност у овом сегменту ослања се на покрајински буџет и буџете локалних самоуправа, као и донаторе и спонзоре.¹¹⁷

На основу пресека стања и изнетих чињеница о периодичним публикацијама у архивској мрежи Србије може се закључити следеће:

1. Не постоји гласило које издаје државни матични архив - Архив Србије;
2. архивске установе у Србији (осим Архива Југославије) издају часописе који су тематиком углавном регионално оријентисани према територијалној надлежности архива;
3. физиономија највећег број часописа заснована је на историјској науци и архивистици;
4. доминирају теме историографског карактера у ширем хронолошком распону;
5. архивистика је заступљена у мањем обиму, углавном кроз приказе и прегледе фондова, извештаје о раду архива и догађајима у архивској делатности, док се проблемске (стручне) теме релативно ретко обрађују;
6. основни извори финансирања часописа су буџети локалних самоуправа и приходи од спонзора;
7. уочљиво је непоштовање пројектоване периодичности часописа, без измена у каталогизацији;

¹¹⁷ Видети: *Резултати конкурса за финансирање и суфинансирање пројекта из области културног наслеђа* на: kultura.gov.rs/cyr/konkursi (приступљено 28. 8. 2020). Напомињемо да је тренутку окончавања овог рада Министарство културе и информисања Републике Србије редизајнирало сајт Министарства, па се старом сајту са наведеним подацима може приступити преко секције „Архива” <https://www.kultura.gov.rs/tekst/23/stari-sajt.php>, односно <http://arhiva.kultura.gov.rs/> (приступљено 23. 9. 2020)

8. у односу на укупан број гласила, само је око 30% редовно категорисаних часописа;
9. већина рангираних часописа има статус националних часописа према коефицијенту М-53;
10. потребно је у потпуности ускладити архивске часописе са *Актом о уређивању часописа*;
11. најчешћи недостаци у погледу усклађености са *Актом о уређивању часописа* огледају се у непотпуном импресуму (недостају прописани елементи и превод на страни језик), технички неопремљеним страницама садржаја (без превода наслова радова, без јасно издвојених научних од ненаучних прилога) и неадекватном опремању чланака (без афилијације, назнаке са датумима о пријему и прихватању радова и са неодговарајућим терминима у насловима, сажецима и кључним речима за потребе индексирања);
12. нису усклађени или су често неодговарајући формати цитирања у листама референци;
13. потребно је категорисати научне радове, са обавезном назнаком категорије у заглављу насловне стране чланка, што захтева да свака редакција (уредник) одреди рецензенте и правила и начин рецензирања;
14. изворна архивска грађа често се приређује без одговарајуће научне опреме и апарата, па је потребно ускладити издања са принципима и методологијом архивистике и историјске науке. Неопходно је ревитализовати и осавремени-ти сва методолошка упутства у погледу приређивања архивске грађе;
15. требало би избећи институционалну и ауторску моноцентричност и кохерент-нијим уређивачким приступом повећати квалитет издања. Преовлађујућа је институционална везаност аутора за издаваче, па се предлаже проширивање редакција часописа домаћим и иностраним чланством из других архива и институција, а такође и ауторима који ће својим конкурентним темама допринети квалитету часописа;
16. проблеми у финансирању, одржавању периодичности и нивоа и квалитета издања утичу на рејтинг часописа и у узрочном су односу са учешћем квалитетних стручњака у креирању часописа, како редакцијском, тако и ауторском. Зато бисмо предложили обједињавање, можда на ширем регионалном нивоу, више часописа, односно оснивање заједничких гласила у саиздавачком односу више архива. Према нашем мишљењу, превелика продукција часописа није довела и до већег рејтинга периодичних публикација у архивима. Насупрот томе, запажена је тенденција да се под утицајем разних околности умањује и снижава квалитет часописа и мења њихов зацртани стручни и научни профил;
17. неопходно је обновити издавање *Архивског прегледа* као националног архивистичког гласила;

18. према нашем мишљењу, требало би избећи методолошку шареноликост у издавању архивских гласила. Пошто је архивистика универзална и униформна дисциплина можда би се могао израдити јединствени акт о уређењу архивских часописа на националном нивоу;
19. уређивачку тенденцију периодичних публикација у издању архива требало би усмерити према архивистици и фокусирати ка креирању стручних часописа. Запажају се превелике уређивачке амбиције без реалних ресурса, што знатно умањује квалитет гласила и удаљава га од критеријума за категорисање часописа. Преовлађујући историографски карактер периодичних публикација у архивима не отвара веће могућности за виши ниво реферисања од тренутног ранга. Можда је најбољи пут којим би архивски часописи требало да иду онај утабани - држати се архивистике у најширем обиму и приређивања архивске грађе. По нашим мишљењу требало би избећи не само уређивачке пројекције које се искључиво држе историје, већ и оне које претендују на свеобухватност и интердисциплинарност. Колико год да су овакве публикације корисне за стицање општих знања о једној локалној средини, толико су и уређивачки и научно захтевне, тако да лако могу да склизну у воде ненаучности;
20. препоручује се издавачима да омогуће доступност електронским верзијама сваког објављеног периодичног издања на сајту издавача.

РЕЗИМЕ

148

Циљеви истраживања у овом раду усмерени су ка профилисању издавачке делатности архива у сегменту периодичних публикација (гласила и часописа) кроз концепт, садржај, врсте и теме прилога, без намере да се оцењује квалитет самих прилога или да се дају коначне оцене часописа. Часописи и билтени архива посматрају се кроз концепт и садржај, учесталост излагања, обим, број аутора, квалитет радова (рецензирање или изостанак истог) и слично. Анализирају се и извори финансирања, техничка опремљеност и визуелни идентитет, континуалност у излагању, састав редакција, начини рецензирања, библиографско нормирање и категорисање, присуство на интернету у дигиталним репозиторијумима и научна категоризација периодичних публикација. Размишљање аутора усмерено је на потребу за укрупњавањем и обједињавањем часописа, на стварање заједничких редакција и суиздавачког односа између више архива (по принципу регионалне повезаности), на неопходност јединствене редакције са заједничким упутствима издавачима (архивским установама) и ауторима, на повећање броја аутора са вишим референцама, на условљено финансирање из ресорног министарства квалитетом издања, као и на потребу за научним нормирањем и категорисањем архивских периодичних публикација.

Аутори сматрају да је превелики број периодичних публикација на овако малој територији расплинуо и раздвојнио стручну архивистичку сцену и условио снижавање критеријума рецензирања, због мањег броја прилога и одсуства научне и тематске конкурентности између истраживача. Велики број периодичних публикација није донео и већу разноврсност прилога и већи квалитет издања.

Резултати истраживања настоје да дају јасну слику о стању и статусу периодичних издања архива у Србији и истовремено указују на неопходност подизања њиховог нивоа стручности и научности и испуњавања критеријума за категорисање и реферисање научних публикација.

Milorad JOVANOVIĆ
Slobodanka CVETKOVIĆ

**PERIODICAL PUBLICATIONS OF THE ARCHIVAL
INSTITUTIONS IN SERBIA**

Summary

Research goals of this work are directed toward profiling of a publishing activity of the archives through the segment of periodical publications – journals and magazines through the concept, content, types and themes of the articles with no attention to assess the quality of the articles themselves or to give the final assessment of the magazines. Magazines and bulletins of the archives are seen through their concept and content, frequency of their issuing, their scope, numbers of authors, quality of the works (reviewing or the lack of it), etc. The sources of their financing are also analyzed, their graphic equipment and visual identity, continuity of issuing, members of editorial boards, models of reviewing, bibliographical standardization and categorizing, presence on the internet through digital repositories, and academic categorizing of periodical publications. Author's thinking is directed toward the need for merging of magazines, toward creation of joint editorial offices and co-publishing relationships among archives (based on the principle of regional connectivity), toward the necessity of unitary editorial board with common instructions to publishers (archival institutions) and authors, toward the increase of the number of authors with higher referencing; toward financing by the competent ministry conditioned by the quality of the publications, toward the need for academic standardization and categorizing of archival periodical publications.

The authors think that a large number of periodical publication on such a small territory dissipated and watered down professional archival scene and caused the lowering of the criteria for reviewing due to the small number of articles and the lack of scholarly and thematic competitiveness among researchers. A large number of periodical publications did not bring larger diversity of articles nor higher quality of the publications.

The results of the research try do give a clear picture of the status of periodical publications of the archives in Serbia and, at the same time, to point out the necessity of elevating their level of professionalism and fulfillment of the criteria for categorizing and referencing of academic publications.